

Beschrijving en gebruik van het model EXPEDITION

Document opgesteld in het kader van de voorbereidende werkzaamheden
van de doorrekening van de verkiezingsprogramma's van 2019

December 2018

Doorrekening van de verkiezingsprogramma's 2019

De wet van 22 mei 2014 vertrouwt de doorrekening van de verkiezingsprogramma's van de politieke partijen bij de verkiezing voor de Kamer van volksvertegenwoordigers toe aan het Federaal Planbureau. In het kader van de voorbereidende werkzaamheden voor de doorrekening van de verkiezingsprogramma's voor de verkiezingen van mei 2019, publiceert het Federaal Planbureau een reeks technische documenten voor de politieke partijen, de media en de burgers.

Het project wordt gecoördineerd door Jan Verschooten (jav@plan.be), Bart Hertveldt (bh@plan.be) en Igor Lebrun (il@plan.be).

Bijdragen

Deze publicatie werd opgesteld door Greet De Vil (gdv@plan.be), Ludovic Dobbelaere (ldo@plan.be), Joanna Geerts (jg@plan.be), Bart Hertveldt (bh@plan.be), Hendrik Nevejan (hn@plan.be), Hans Peeters (hpe@plan.be), Ekaterina Tarantchenko (te@plan.be), Yannick Thuy (yt@plan.be), Guy Van Camp (gvc@plan.be), Dieter Vandelannoote (dvdl@plan.be) en Karel Van den Bosch (kvdb@plan.be).

Overname wordt toegestaan, behalve voor handelsdoeleinden, mits bronvermelding.

Verantwoordelijke uitgever: Philippe Donnay

Wettelijk Depot: D/2018/7433/33

Abstract

In het kader van de doorrekeningsoefening wordt de impact van een aantal beleidsmaatregelen, voorgesteld door de politieke partijen, op het beschikbaar inkomen berekend met behulp van administratieve microgegevens. Deze aanpak laat toe om de impact van de bestudeerde maatregelen te verbijzonderen naar individuele en huishoudkarakteristieken. De beleidsmaatregelen waarvan de impact op het beschikbaar inkomen wordt doorgerekend zijn maatregelen die zich situeren binnen het domein van de sociale zekerheid en sociale bijstand, aangevuld met de regelgeving inzake kinderbijslag, de bijdrage- en inhoudingsregels die toegepast worden op deze uitkeringen en de regels inzake personenbelasting. Het instrument dat voor deze berekeningen wordt ingezet is het microsimulatiemodel EXPEDITION. De voorliggende nota beschrijft de belangrijkste eigenschappen van het model EXPEDITION en illustreert de werking van het model op basis van twee simulaties.

Inhoudstafel

1. Inleiding	1
2. Algemene kenmerken van het model	2
3. Situering van EXPEDITION ten opzichte van andere modellen	4
4. De gebruikte microgegevens	6
4.1. Beschrijving van het basisbestand	6
4.2. Het inputbestand voor het baselinejaar	8
5. De architectuur van het model	10
6. De standaardoutput voor enkele voorbeeldsimulaties.....	11
6.1. Een hervorming inzake personenbelastingen	12
6.1.1. Bespreking van de voorgestelde hervorming	12
6.1.2. Impact hervorming	13
6.2. Een hervorming van de werkloosheidsuitkeringen	18
6.2.1. Beknopte bespreking van het bestaande systeem en de voorgestelde hervorming	18
6.2.2. Impact hervorming	20
7. Bibliografie.....	25
8. Bijlagen	27
8.1. Bijlage 1: Verdelingsimpact van prijsmaatregelen	27
8.2. Bijlage 2: Beschrijving van de verschillende modules van het model	29
8.2.1. Pensioenen	29
8.2.2. Uitkeringen ten laste van de RVA	31
8.2.3. Uitkeringen ziekte- en invaliditeit, beroepsziekten en arbeidsongevallen	33
8.2.4. Personenbelastingen, persoonlijke sociale zekerheidsbijdragen en inhoudingen op uitkeringen	35
8.2.5. Sociale bijstandsuitkeringen	37
8.2.6. Gezinsbijslag	39
8.3. Bijlage 3: Analyses op basis van typegevallen - financiële werkprikkels	41
8.3.1. Inleiding	41
8.3.2. Selectie van typegezinnen	41
8.3.3. Voorbeeld output financiële werkprikkel DC2019	42

Lijst van tabellen

Tabel 1	Aantal huishoudens en individuen op steekproefniveau	6
Tabel 2	Gewogen aantal huishoudens en individuen op 1 januari 2012.....	7
Tabel 3	Belastingvrije sommen voor personen met kinderen ten laste - Huidig systeem versus voorgestelde hervorming - Aanslagjaar 2020, inkomstenjaar 2019	12
Tabel 4	Verandering in het beschikbaar inkomen van huishoudens in absolute termen - Private huishoudens ingedeeld naar deciel - Voor simulatie personenbelasting.....	13
Tabel 5	Verandering in het beschikbaar inkomen van huishoudens in procent - Private huishoudens ingedeeld naar deciel - Voor simulatie personenbelasting.....	14
Tabel 6	Huishoudens die winnen en verliezen in termen van beschikbaar inkomen - Private huishoudens ingedeeld naar deciel - Voor simulatie personenbelasting.....	14
Tabel 7	Verandering in het beschikbaar inkomen van huishoudens in absolute termen - Private huishoudens ingedeeld naar socio-economische karakteristieken - Voor simulatie personenbelasting	17
Tabel 8	Verandering in het beschikbaar inkomen van huishoudens in procent - Private huishoudens ingedeeld naar socio-economische karakteristieken - Voor simulatie personenbelasting.....	17
Tabel 9	Huishoudens die winnen en verliezen in termen van beschikbaar inkomen - Private huishoudens ingedeeld naar socio-economische karakteristieken - Voor simulatie personenbelasting	18
Tabel 10	Berekening van de uitkering volledige werkloosheid na arbeid - Vergelijking huidig systeem met gesimuleerde hervorming	19
Tabel 11	Verandering in het beschikbaar inkomen van huishoudens in absolute termen - Private huishoudens ingedeeld naar deciel - Voor simulatie versterkte degressiviteit werkloosheidsuitkeringen	20
Tabel 12	Verandering in het beschikbaar inkomen van huishoudens in procent - Private huishoudens ingedeeld naar deciel - Voor simulatie versterkte degressiviteit werkloosheidsuitkeringen ...	21
Tabel 13	Huishoudens die winnen en verliezen in termen van beschikbaar inkomen - Private huishoudens ingedeeld naar deciel - Voor simulatie versterkte degressiviteit werkloosheidsuitkeringen	21
Tabel 14	Verandering in het beschikbaar inkomen van huishoudens in absolute termen - Private huishoudens ingedeeld naar socio-economische karakteristieken - Voor simulatie versterkte degressiviteit werkloosheidsuitkeringen.....	23
Tabel 15	Verandering in het beschikbaar inkomen van huishoudens in procent - Private huishoudens ingedeeld naar socio-economische karakteristieken - Voor simulatie versterkte degressiviteit werkloosheidsuitkeringen	24
Tabel 16	Huishoudens die winnen en verliezen in termen van beschikbaar inkomen - Private huishoudens ingedeeld naar socio-economische karakteristieken - Voor simulatie versterkte degressiviteit werkloosheidsuitkeringen.....	24
Tabel 17	Financiële werkprikkel door de voorgestelde maatregelen van partij X, voor een alleenstaande persoon van 35 jaar oud zonder kinderen. Regio Y. Inkomen in euro / maand.	43

Lijst van figuren

Figuur 1	Verandering in het beschikbaar inkomen van huishoudens in absolute termen - Private huishoudens ingedeeld naar deciel - Voor simulatie personenbelasting.....	15
Figuur 2	Verandering in het beschikbaar inkomen van huishoudens in procent - Private huishoudens ingedeeld naar deciel - Voor simulatie personenbelasting.....	15
Figuur 3	Verandering in het beschikbaar inkomen van huishoudens in absolute termen - Private huishoudens ingedeeld naar deciel - Voor simulatie versterkte degressiviteit werkloosheidsuitkeringen	22
Figuur 4	Verandering in het beschikbaar inkomen van huishoudens in procent - Private huishoudens ingedeeld naar deciel - Voor simulatie versterkte degressiviteit werkloosheidsuitkeringen ...	22
Figuur 5	Impact van een prijstoename van 10 % op tabaksproducten.....	28

1. Inleiding

Op basis van de wet van 22 mei 2014 werd het Federaal Planbureau (FPB) belast met de opdracht om bij de volgende Federale Parlementsverkiezingen de partijprogramma's van een aantal politieke partijen door te rekenen. Deze wet stipuleert onder andere dat de koopkrachtimpact moet doorgerekend worden voor diverse inkomensgroepen.

De koopkracht van huishoudens kan zowel via een directe beïnvloeding van het beschikbaar inkomen in nominale termen als via een prijsverandering beïnvloed worden. In het kader van de doorrekeningsoefening zal daarom voor een aantal beleidsmaatregelen en voor beide beïnvloedingskanalen in kaart gebracht worden of de invloed van een maatregel varieert naar bepaalde karakteristieken van huishoudens. De analyse van de impact op het beschikbaar inkomen in nominale termen en de beïnvloeding van het prijsniveau zal wel afzonderlijk gebeuren; er zal dus geen geïntegreerde analyse van de koopkrachtimpact gepresenteerd worden.

Het voorliggende document beschrijft het instrument dat ingezet wordt om de mogelijke invloed van een aantal beleidsmaatregelen op het beschikbaar inkomen in nominale termen door te rekenen; met name het model EXPEDITION (afkorting van "EX-ante simulation of Policy reforms and an Evaluation of their Distributional Impact on Income and Other welfare Notions").¹ De beleidsmaatregelen waarvan de impact op het beschikbaar inkomen wordt doorgerekend zijn maatregelen die zich situeren binnen de personenbelasting en het domein van de sociale zekerheid en sociale bijstand aangevuld met de regelgeving inzake kinderbijslag alsook de bijdrage- en inhoudingsregels die toegepast worden op deze uitkeringen.

Het model maakt gebruik van administratieve microgegevens, voornamelijk afkomstig uit het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming (DWH AM&SB) van de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid (KSZ). De gegevens bevatten zowel informatie met betrekking tot de karakteristieken van individuen als van de huishoudens waartoe deze individuen behoren. Door gebruik te maken van dit type gegevens kan de impact van de bestudeerde maatregelen verbijzonderd worden naar individuele en huishoudkarakteristieken.

In sectie twee van deze nota belichten we een aantal algemene karakteristieken van het model. In het volgende deel situeren we dit model ten opzichte van een aantal andere modellen. In secties vier en vijf gaan we respectievelijk in op de gegevens die als input voor het model gebruikt worden en op de architectuur van het model. In een zesde en laatste sectie illustreren we de modeloutput op basis van twee simulaties.²

¹ In bijlage één van deze tekst beschrijven we beknopt het instrument dat zal ingezet worden om huishoudgedifferentieerde prijsanalyses uit te voeren.

² Met de voorliggende nota streven we er in de eerste plaats naar om het aanvoelen van wat het model kan en niet kan te verhogen en dit op een zo intuïtief mogelijke manier. Om deze reden werd bij de uitwerking van de voorliggende nota heel wat technische informatie niet opgenomen. Vragen met betrekking tot informatie over deze technische kwesties kunnen op verzoek behandeld worden.

2. Algemene kenmerken van het model

In het model EXPEDITION worden modaliteiten van de sociaal-economische regelgeving van een bepaald referentiejaar geparametriseerd. Welke elementen concreet geparametriseerd worden in het model, wordt verder uitgewerkt in sectie vijf van deze tekst. De keuze van deze parameters en de gegevens die als input van het model gebruikt worden, laat toe om per huishouden het beschikbaar inkomen te berekenen. Dit inkomen omvat het inkomen waarover een huishouden beschikt na arbeid, na toepassing van regels die een vervangingsinkomen of een sociale bijstandsuitkering bepalen en na aftrek van bijdragen en belastingen op zowel het inkomen uit arbeid als op de berekende vervangingsinkomens. Door in simulaties de rekenregels van de situatie voor en na hervorming toe te passen op een representatief staal van de bevolking kunnen we een beeld schetsen van de impact van de hervorming op het beschikbaar inkomen. Naar de situatie voor hervorming van de rekenregels verwijzen we verder als het baselinescenario. De situatie na aanpassing van deze regels wordt verder benoemd als het hervormingscenario.

Aangezien de steekproef die als input voor EXPEDITION gebruikt wordt, representatief is voor de totale bevolking, kan het model geklasseerd worden als een microsimulatiemodel. De resultaten van een microsimulatiemodel kunnen dus geëxtrapoleerd worden naar de totale bevolking. Dit model is te onderscheiden van een typegevalmodel. Typegevalmodellen berekenen de impact van een gegeven maatregel voor slechts één (of een beperkt aantal) economische agent(en). Per definitie leveren deze typegevalmodellen dan ook een beeld van de bestudeerde hervorming op dat niet representatief is voor de samenleving als geheel.³

Het model maakt gebruik van administratieve gegevens. Het gaat hier voornamelijk om gegevens die afkomstig zijn van de verschillende Openbare Instellingen van de Sociale Zekerheid (OISZ). De steekproef en de bijhorende variabelen worden grotendeels geput uit het DWH AM&SB van de KSZ. In de geconsulteerde bronnen zijn geen gegevens aanwezig over eventuele inkomsten uit vermogens van de geselecteerde huishoudens. Om deze reden is het beeld van de verdeling van het beschikbaar inkomen dat we met dit model kunnen schetsen dan ook onvolledig.

Bij het uitvoeren van simulaties met EXPEDITION worden de socio-demografische eigenschappen van de individuen constant verondersteld. Om deze reden kan het model ook geklasseerd worden als een statisch microsimulatiemodel.⁴ Statische microsimulatiemodellen zijn te onderscheiden van dynamische. Bij die laatste modellen veranderen de kenmerken van de individuen in het model, zoals bijvoorbeeld de leeftijd en de huishoudsituatie, wel.

Verder wordt bij het doorrekenen van maatregelen met het model ook geen rekening gehouden met veranderingen in de allocatiebeslissingen van economische agenten. Om hiermee rekening te houden zouden gedragsvergelijkingen geschat moeten worden. Of het zinvol is om eventuele gedragsreacties op te nemen, en zo ja welke hangt zowel af van de bestudeerde maatregel als van de vraag op welke

³ In bijlage drie van deze nota illustreren we hoe het technische platform, dat aangewend wordt om de berekeningen uit de hoofdtekst uit te voeren, ook kan ingezet worden om berekeningen voor typegevallen te maken.

⁴ Zie Figari e.a. (2015) voor een overzichtsartikel inzake microsimulatiemodellen en toelichting bij een aantal van de hier gebruikte termen.

termijn men verwacht dat de veronderstelde wijzigingen in de allocatiebeslissingen zich zullen voltrekken. Het is dan ook moeilijk om in deze context te spreken van één toe te voegen gedragsmodel. Eerder gaat het om gedragsreacties die kunnen variëren naargelang het bestudeerde vraagstuk.

Tot slot kan aangestipt worden dat er geen geautomatiseerde link ontwikkeld werd tussen EXPEDITION aan de ene kant en macro economische modellen aan de andere kant. Wanneer de impact van beleidsmaatregelen gesimuleerd wordt, wordt de bekomen verandering in het beschikbaar inkomen met andere woorden niet overgedragen naar een macro-economisch model en wordt vervolgens ook geen rekening gehouden met de eventuele invloed die macro-economische verschuivingen zouden kunnen hebben op de bruto inkomensverdeling die als input voor EXPEDITION gebruikt wordt. EXPEDITION zal wel ingezet worden voor de raming van de ex ante budgettaire impact van bepaalde maatregelen en resultaten van EXPEDITION kunnen dus wel als input dienen voor de macromodellen.

In algemene termen kan EXPEDITION dus geklasseerd worden als een statisch microsimulatiemodel zonder gedragsreacties en zonder link met een macro economisch model. De gesimuleerde output van een dergelijk mechanisch rekenmodel levert een gedetailleerd beeld op van de directe impact van de maatregel op het beschikbaar inkomen zonder rekening te houden met afgeleide gevolgen van deze inkomenswijziging.

3. Situering van EXPEDITION ten opzichte van andere modellen

Naast EXPEDITION beschikt het FPB over nog twee andere microsimulatiemodellen die focussen op de impact van maatregelen op de inkomensverdeling, met name de modellen MIDAS en MIDAS-Nowcasting.⁵ Beide modellen zijn, in tegenstelling tot EXPEDITION, dynamisch van aard. Beide modellen projecteren resultaten voor meerdere tijdstippen en laten daarbij de socio-demografische kenmerken van de individuen in het model veranderen. De rapporteringstermijn verschilt wel over beide modellen. In het geval van Nowcasting worden resultaten geprojecteerd tot 2020, bij MIDAS is dat het geval tot 2070. Met beide modellen wordt, in vergelijking tot EXPEDITION, meer gefocust op maatstaven die de globale verdelingsimpact meten op meerdere momenten, eerder dan op de impact op het beschikbaar inkomen op één moment in de tijd naar verschillende huishoud- of individuele karakteristieken. Beide modellen verschillen onderling ook in termen van de gebruikte gegevens. MIDAS is net als EXPEDITION gebouwd op een steekproef van administratieve gegevens, daar waar Nowcasting gebruik maakt van enquêtegegevens afkomstig uit de Belgische versie van de Survey on Income and Living Conditions (SILC).⁶

Verder worden in België ook verschillende andere microsimulatiemodellen onderhouden en ingezet voor beleidsevaluaties. Deze modellen verschillen onderling, onder andere, in termen van de gebruikte gegevens, het technische platform dat gebruikt wordt om het model te ontwikkelen en in de gemodelleerde regelgeving.⁷ Van alle modellen waar we weet van hebben is EXPEDITION allicht het meest vergelijkbaar met MIMOSIS, een microsimulatiemodel onderhouden door de FOD Sociale Zekerheid.⁸ EXPEDITION en MIMOSIS verschillen onder andere van elkaar in termen van het jaar waarvoor de basisgegevens werden ingezameld, de omvang van de gebruikte steekproef en het technische platform waarmee de gegevens verwerkt worden.

In vergelijking met het macrosectorale model HERMES dat door het FPB wordt ingezet in het kader van de doorrekening, kan aangestipt worden dat EXPEDITION is opgebouwd vanuit een regelgevingsperspectief, eerder dan vanuit een economisch conceptueel kader.⁹ De onderliggende concepten van EXPEDITION sluiten dan ook meer aan bij concepten die gekend zijn in de wetgeving, die (licht) kunnen afwijken van de concepten uit de Nationale Rekeningen, die gebruikt worden in HERMES. Met EXPEDITION wordt de impact geraamd op één moment in de tijd, daar waar HERMES de impact van maatregelen van jaar tot jaar meet zonder rekening te houden met verdelingseffecten.

Het aantal door ons gekende buitenlandse voorbeelden waarbij ook een doorrekening van verkiezingsprogramma's gebeurt voorafgaand aan de verkiezingen is beperkt tot Nederland en het Verenigd Koninkrijk. In beide landen worden ook koopkrachtevaluaties uitgevoerd, maar de aanpak verschilt in beide landen.¹⁰ Zo wordt in Nederland door het Centraal Planbureau gekozen voor een

⁵ Zie Dekkers e.a. (2010) voor meer uitleg met betrekking tot MIDAS en Dekkers e.a. (2015) voor een introductie van het model Nowcasting.

⁶ Deze gegevens worden voor België ingezameld onder toezicht van STATBEL (zie STATBEL (2018a)).

⁷ Zie voor een overzicht van een aantal andere Belgische modellen Decancq e.a. (2011).

⁸ Zie FOD Sociale Zekerheid (2018).

⁹ Zie Federaal Planbureau (2018) voor een beknopte schets van het HERMES-model.

¹⁰ Zie CPB (2018) voor meer informatie met betrekking tot de verschillende doorrekeningsoefeningen die voor Nederland werden uitgevoerd en IFS (2018) voor een overzicht van de verschillende oefeningen voor het Verenigd Koninkrijk.

vaste set van maatstaven die berekend worden voor alle partijen. De impact wordt geëvalueerd op het niveau van een pakket van maatregelen en men geeft een beknopte schets van de mogelijke conclusies. In de analyses die in het Verenigd Koninkrijk worden uitgevoerd, gaat het vaak om de analyse van specifieke maatregelen die zeer uitgebreid becommentarieerd worden en waarbij voor een voorstellingswijze gekozen wordt op maat van de specifiek geanalyseerde maatregel. De aanpak in beide landen is ook niet constant doorheen de tijd. Zo heeft de koopkrachtanalyse in Nederland een lange weg afgelegd.¹¹ In het Verenigd Koninkrijk was de 2015-analyse dan weer veel meer doorgedreven dan deze van 2017, allicht omdat het in 2017 om vervroegde verkiezingen ging en er dus minder doorrekentijd beschikbaar was.

¹¹ Zie Zwiers (2015) voor een overzicht van de koopkrachtplaatjes die doorheen de tijd gebruikt werden in Nederland.

4. De gebruikte microgegevens

EXPEDITION maakt gebruik van gepseudonimiseerde¹² administratieve persoonsgegevens voor een representatief staal van de Belgische bevolking. De steekproef waarmee gewerkt wordt, wordt getrokken uit een populatiebestand dat de toestand van de bevolking weergeeft op één moment in de tijd. In dit geval 1 januari 2012. Voor de geselecteerde individuen worden vervolgens gegevens opgevraagd uit diverse administratieve bronnen. Het gaat hier zowel om gegevens voor 2012 maar ook voor vroegere jaren. We verwijzen in wat volgt naar deze gegevens als de gegevens van het basisbestand. De gegevens uit het basisbestand worden verder bewerkt om te garanderen dat ze een aantal aspecten van een later simulatiejaar weerspiegelen. Naar het bestand dat we bekomen na het uitvoeren van deze aanpassingen verwijzen we verder als het inputbestand voor de baselinesimulatie. Het baselinejaar waarvoor momenteel simulaties worden uitgevoerd is 2019. In wat volgt, schetsen we de inhoud van het basisbestand en het inputbestand voor de baselinesimulatie.

4.1. Beschrijving van het basisbestand

De steekproef van identificatienummers wordt getrokken uit het Rijksregister inclusief het wachtregister. Het steekproefkader wordt voor deze oefening beperkt tot alle individuen die in leven zijn op 1 januari 2012 en die op basis van de beschikbare informatie verblijven in België. De steekproef wordt gestratificeerd naar regio en naar type huishouden (privaat of collectief). Collectieve huishoudens omvatten onder meer woonzorgcentra voor ouderen, gevangenis en kloosters. Bij de private huishoudens wordt aangeduid wie de referentiepersoon van het huishouden is.¹³ Per regio wordt op toevallige wijze een gelijk aantal referentiepersonen in een privaat huishouden en een gelijk aantal individuen in een collectief huishouden getrokken. Vervolgens worden voor deze geselecteerde individuen een aantal gegevens opgevraagd. In het geval van private huishoudens worden voor alle leden van het huishouden dezelfde gegevens opgevraagd als deze die voor de geselecteerde referentiepersoon werden opgevraagd. In tabel 1 geven we het aantal huishoudens en individuen op steekproefniveau naar huishoudtype dat via deze procedure geselecteerd wordt.

Tabel 1 Aantal huishoudens en individuen op steekproefniveau

Regio	Private huishoudens		Collectieve huishoudens
	Aantal huishoudens	Aantal individuen	Aantal individuen
Brussel	88602	183876	2598
Vlaanderen	88600	207790	2600
Wallonië	88602	202221	2598
Totaal	265804	593887	7796

¹² ‘Pseudonimisering’ wordt in de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG/GDPR, (EU) 2016/679) gedefinieerd als “het verwerken van persoonsgegevens op zodanige wijze dat de persoonsgegevens niet meer aan een specifieke betrokkene kunnen worden gekoppeld zonder dat er aanvullende gegevens worden gebruikt, mits deze aanvullende gegevens apart worden bewaard en technische en organisatorische maatregelen worden genomen om ervoor te zorgen dat de persoonsgegevens niet aan een geïdentificeerde of identificeerbare natuurlijke persoon worden gekoppeld”.

¹³ De aanduiding of het om een privaat of een collectief huishouden gaat en wie binnen het private huishouden de referentiepersoon is, zijn administratieve beslissingen. De referentiepersoon van het huishouden is het huishoudlid dat gewoonlijk met de administratie in contact staat voor de aangelegenheden die het huishouden betreffen (zie B.S. 25 oktober 1992).

De gebruikte steekproefmethode maakt het mogelijk om betrouwbare resultaten te verkrijgen voor elke regio en om de resultaten ook op te hogen naar heel België. Deze ophoging gebeurt met behulp van wegingsfactoren. Tabel 2 toont het gewogen aantal huishoudens en personen per type huishouden.

Tabel 2 Gewogen aantal huishoudens en individuen op 1 januari 2012

Regio	Private huishoudens		Collectieve huishoudens
	Aantal huishoudens	Aantal individuen	Aantal individuen
Brussel	554477	1159448	10403
Vlaanderen	2683141	6372575	79965
Wallonië	1537011	3562827	46916
Totaal	4774629	11094850	137284

Via de hiervoor beschreven procedure worden de identificatienummers van in totaal 601 683 verschillende individuen geselecteerd. Deze identificatienummers worden gebruikt om van verschillende instellingen die gegevens aanleveren aan het DWH AM&SB, een aantal variabelen op te vragen.

Het DWH AM&SB is voornamelijk opgebouwd op basis van de populatiebestanden van verschillende OISZ maar omvat ook een aantal gegevens die worden aangeleverd door de verschillende regionale arbeidsbemiddelingsinstanties. Verder worden op basis van de beschikbare gegevens door de KSZ ook afgeleide variabelen geconstrueerd, zoals een nomenclatuur van de socio-economische positie van het individu.¹⁴

De aanvraag voor deze oefening werd aangevuld met gegevens uit twee bronnen die niet standaard zijn opgenomen in het DWH AM&SB. Het gaat hier met name om gegevens uit de aangiftes inzake personenbelasting, opgenomen in de databank Impôt des personnes Physiques CALCulé (IPCAL) van de FOD Financiën en enkele variabelen uit de CENSUS_2011.¹⁵

Per geconsulteerde bron wordt slechts een selectie van een aantal variabelen opgevraagd. De geselecteerde variabelen die uitgedrukt zijn in geldbedragen worden telkens ingedeeld in klassen en ook bepaalde andere karakteristieken worden gehergroepeerd. De indeling in klassen en de pseudonimisering van de gegevens laat toe dat deze gegevens verder verwerkt kunnen worden voor statistische analyses, maar maken het voor de gebruiker van de gegevens onmogelijk om de geselecteerde individuen te identificeren.

De bekomen variabelen bevatten informatie met betrekking tot het socio-economisch statuut van de geselecteerde individuen, het inkomen uit arbeid en andere gegevens over het uitgevoerde werk, alsook informatie over een eventueel vervangingsinkomen of een tussenkomst via sociale bijstand en een aantal van de elementen die gebruikt werden om de betreffende uitkeringen te berekenen. De meeste gegevens hebben betrekking op de bijdrage en inkomstenjaren 2011 en 2012 maar ze worden ook aangevuld met informatie die verder teruggaat in de tijd. Zo beschikken we ook over een aantal retrospectieve arbeidsmarktgegevens, waaronder het dagloon. Die retrospectieve informatie laat toe om (tot op zekere hoogte) de arbeidsmarktpositie te bepalen waarin het individu zich bevond, voorafgaand aan de opname van een vervangingsinkomen of een middelengetoetste bijstandsuitkering. Het

¹⁴ Zie KSZ (2018) voor meer uitleg met betrekking tot het DWH AM&SB.

¹⁵ Zie CENSUS (2011) voor meer uitleg met betrekking tot deze bron.

basisbestand omvat ook loopbaangegevens die noodzakelijk zijn voor de berekening van het pensioen. De kwaliteit van deze gegevens is wel verschillend voor de verschillende pensioenstelsels. De loopbaaninformatie waarover we beschikken voor werknemers is veel gedetailleerder dan die voor zelfstandigen en ambtenaren.

Ondanks het feit dat als gevolg van de consultatie van de verschillende gegevensbronnen zeer veel informatie kan samengebracht worden, heeft het basisbestand ook evidente beperkingen omdat we enkel terugvallen op concepten waarvoor via de verschillende administraties informatie wordt ingezameld. Zo werd eerder reeds aangestipt dat we bijvoorbeeld niet beschikken over eventuele inkomsten uit vermogens van de geselecteerde huishoudens. Het concept beschikbaar inkomen waar we verder naar kijken omvat dan ook niet alle inkomenscomponenten waar huishoudens in de realiteit over beschikken, maar is opgebouwd rond de inkomens uit arbeid, eventuele vervangingsinkomens, inkomensaanvullingen zoals de kinderbijslag of de inkomensondersteuning die geboden wordt via sociale bijstand.

Om de informatie in het basisbestand te kunnen verwerken met een simulatiemodel wordt de beschikbare informatie enigszins gereduceerd. Deze reductie wordt voornamelijk uitgevoerd op het niveau van de informatie met betrekking tot het uitgevoerde werk en het socio-economisch statuut van het individu. Zo kan het zijn dat we voor bepaalde individuen meerdere jobs observeren. Wanneer dit het geval is, wordt gewerkt met de karakteristieken van de job die het hoogste dagloon oplevert. Doorgaans wordt ook niet toegelaten dat individuen meerdere statuten op jaarbasis cumuleren binnen dezelfde tak van de sociale zekerheid. In de meeste gevallen wordt enkel het statuut gebruikt dat de hoogste uitkering per tak oplevert. Op individueel niveau wordt er dus doorgaans een reductie tot één statuut op jaarbasis per tak uitgevoerd. Statuten die betrekking hebben op inkomensbronnen die van elkaar verschillen, kunnen op jaarbasis wel gecumuleerd worden. Zo kan een individu in het bestand met afgeleide variabelen voor een bepaalde periode actief zijn op de arbeidsmarkt en voor een andere periode terugvallen op een vervangingsinkomen. Bij de latere verwerking van de gegevens wordt het inkomen op jaarbasis voor een gegeven statuut berekend en wordt rekening gehouden met het aantal maanden gedurende dewelke het individu zich in het gegeven statuut bevond. Het inkomen op jaarbasis wordt dan bepaald door de inkomens uit verschillende bronnen op te tellen. Het inkomen op maandbasis wordt bepaald door het inkomen op jaarbasis te delen door 12.

4.2. Het inputbestand voor het baselinejaar

Het basisbestand bevat categorische en intervalvariabelen, die een aantal karakteristieken van het individu of het huishouden weerspiegelen, variabelen met nominale waarden die uitgedrukt zijn in marktprijzen en een wegingsfactor waarmee de individuele records worden opgehoogd tot op het niveau van de totale populatie. De variabelen met nominale waarden zijn uitgedrukt in prijzen van 2012. De gewichten hogen de steekproefgegevens op tot een toestand die representatief is voor 2012. Vermits het huidige baselinejaar 2019 is, moeten de gegevens uit het basisbestand verder geactualiseerd worden om te kunnen fungeren als inputbestand voor simulaties met parameters van het baselinejaar.

De nominale bedragen worden aangepast aan het prijsniveau van het baselinejaar door toepassing van zogenaamde upratingfactoren. Deze factoren worden enkel toegepast op de niet gesimuleerde

nominale bedragen die binnen het model gebruikt worden. In sommige gevallen volstaat het immers om voor de berekening van een uitkering bepaalde karakteristieken, zoals bijvoorbeeld de leeftijd van een individu, te combineren met een parameterwaarde die reeds is uitgedrukt in het prijsniveau van het bestudeerde baselinejaar. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de berekening van de leeftijdssupplementen in de kinderbijslag. In andere gevallen worden variabelen uit het basisbestand, die uitgedrukt zijn in nominale termen, echter als input gebruikt voor de berekening van een uitkering. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de berekening van bepaalde werkloosheidsuitkeringen, waar het laatst verdiende loon een rol speelt. Een juiste berekening van de uitkering vereist in dit geval dat het prijsniveau waarin de loonvariabele is uitgedrukt, wordt aangepast aan het prijsniveau van het baselinejaar (of het jaar waarvoor de vergoeding wordt toegekend). In nog andere gevallen worden bepaalde uitkeringen, die geobserveerd worden in het basisbestand, niet opnieuw gesimuleerd, maar wordt hun oorspronkelijk geobserveerde waarde gebruikt om het inkomen uit die bron te bepalen. Ook in dit soort gevallen moeten de geobserveerde waarden uit het basisbestand worden aangepast. De aanpassingen die hier moeten aangebracht worden, betreffen niet enkel aanpassingen aan de evolutie in het prijsniveau maar ook reële evoluties zoals de eventuele groei van lonen bovenop de toename van het prijsniveau.

Tussen het basisjaar en het baselinejaar hebben zich naast evoluties in het algemene welvaartsniveau mogelijk ook wijzigingen in de populatiestructuur voltrokken. Eén manier om met deze wijzigingen rekening te houden, zou erin kunnen bestaan om de onderliggende trends, die zich ontwikkeld hebben tussen 2012 en 2019, expliciet te modelleren. Deze optie volgen we niet voor dit model. Wel trachten we ontwikkelingen die zich hebben voorgedaan in deze tussenliggende periode zoveel als mogelijk te vatten in factoren die een vertaalslag zijn van geobserveerde trends. Waar mogelijk vallen we hiervoor terug op externe geobserveerde gegevens die toelaten om de evolutie te meten van de populatiestructuur. Voor de jaren waarvoor we nog niet beschikken over geobserveerde gegevens wordt gebruik gemaakt van geprojecteerde gegevens die geput worden uit de projectiemodellen waarover het FPB beschikt, zoals het model dat ingezet wordt voor de demografische projecties. De factoren die gebruikt worden om deze wijzigingen in de populatiestructuur te vatten, worden verder 'herwegingsfactoren' genoemd, omdat ze een aanpassing impliceren van de wegingsfactoren die dienen om de individuele records op te hogen tot het niveau van de totale populatie.¹⁶

¹⁶ Zie EUROSTAT (2017) voor meer uitleg met betrekking tot het gebruik van dit soort aanpassingsfactoren in microsimulatiemodellen en mogelijke alternatieven.

5. De architectuur van het model

Het technische platform waarmee EXPEDITION ontwikkeld werd, is het EUROMOD-platform. Dit platform is vrij te gebruiken en stelt onderzoekers in staat de effecten van socio-economische beleidshervormingen te modelleren en te analyseren voor 28 Europese landen, waaronder België. Het basismodel wordt onderhouden door onderzoekers van de verschillende landen.¹⁷ Standaard wordt het model voor België gevoed met enquêtegegevens uit de SILC. Vermits we voor EXPEDITION werken met administratieve data, die voor de bestudeerde regelgevingsdomeinen in vergelijking met enquêtegegevens een meer gedetailleerde modellering toelaten, was het nodig om de modellering van de verschillende beleidsdomeinen die reeds opgenomen zijn in de standaardversie van EUROMOD, aan te passen. In het ontwikkelde model worden zes beleidsdomeinen onderscheiden: pensioenen; uitkeringen ten laste van de RVA; uitkeringen ziekte- en invaliditeit, beroepsziekten en arbeidsongevallen; personenbelastingen, persoonlijke sociale zekerheidsbijdragen en inhoudingen op uitkeringen; sociale bijstandsuitkeringen en kinderbijslag.

De modellering van een beleidsdomein impliceert in dit concrete geval dat de regelgeving van het betreffende domein ontbonden wordt in exogene en endogene variabelen en beleidsparameters. De exogene variabelen zijn hier extern aangeleverde observaties die voor een gegeven regelgevingsdomein als gegeven beschouwd worden, zoals de leeftijd. De beleidsparameters zijn elementen uit de regelgeving die kunnen aangepast worden door de wetgever, zoals bijvoorbeeld de leeftijdssupplementen die bovenop het basisbedrag aan kinderbijslag worden toegekend. De endogene variabelen zijn de variabelen die de resultaten bevatten die voor een bepaald beleidsdomein berekend worden. Een voorbeeld van een endogene variabele is de hoogte van het leeftijdssupplement dat uitbetaald wordt aan de rechtgevende kinderen. Binnen het model kan dit bedrag berekend worden door de parameterwaarden en de exogene variabele, zijnde de leeftijd van het kind, te combineren.

De voorgaande sectie geeft een idee van de gegevens waarover we beschikken en die dienen als input voor het model. In bijlage twee van deze tekst geven we voor de verschillende beleidsdomeinen die gemodelleerd worden een beknopte schets van de beleidsparameters die gewijzigd kunnen worden en de variabelen waarin berekende resultaten worden opgeslagen. De volgorde waarin de verschillende beleidsdomeinen besproken worden, geeft de volgorde aan waarin de berekeningen achtereenvolgens worden uitgevoerd binnen het model. Wijzigingen in een bepaald beleidsdomein kunnen dus hun weerslag hebben op de berekeningen van alle volgende beleidsdomeinen. We houden in het model geen rekening met eventuele terugkoppelingseffecten van een later gesimuleerd beleidsdomein op een eerder gesimuleerd domein. Dit zou enkel kunnen gebeuren door dezelfde hervorming iteratief op basis van de verschillende gemodelleerde beleidsdomeinen te simuleren.

¹⁷ Zie EUROMOD (2018) voor meer informatie met betrekking tot dit model. Concreet werd er hier gewerkt met versie 2.0.3.

6. De standaardoutput voor enkele voorbeeldsimulaties

In deze sectie stellen we de simulatieresultaten voor van twee hypothetische maatregelen. De gekozen maatregelen hebben telkens betrekking op een specifiek beleidsdomein. De eerste maatregel focust op een wijziging in de inkomstenbelastingen. De tweede maatregel heeft betrekking op een aanpassing van de werkloosheidsuitkeringen. Beide metingen worden in meer detail beschreven in de subsecties 6.1 en 6.2. Twee types analyses worden voorgesteld om de impact op het huishoudniveau te illustreren. We kijken hierbij enkel naar private of sociologische huishoudens.¹⁸ Collectieve huishoudens worden dus niet meegenomen in deze analyse. Private huishoudens waarvoor we voor geen enkel huishoudlid een inkomen uit arbeid, een vervangingsinkomen of een sociale bijstandsuitkering observeren, worden ook verwijderd uit de steekproef die voor verdere analyses wordt gebruikt.¹⁹

De eerste analyse wordt uitgevoerd op basis van decielen. Hiervoor worden alle huishoudens geordend van arm naar rijk op basis van het equivalent beschikbaar inkomen in het baselinescenario (dus voor hervorming). Het equivalent beschikbaar inkomen van een huishouden wordt bepaald door de netto inkomens van alle huishoudleden op te tellen. De som van de verkregen inkomens wordt vervolgens gedeeld door de equivalente omvang van het huishouden om rekening te houden met de schaalvoordelen van huishoudvorming.²⁰ Huishoudens worden op basis van dit criterium ingedeeld in tien groepen van gelijke omvang. In deciel 1 zitten de 10 % armste huishoudens, in deciel 10 de 10 % rijkste huishoudens. Per deciel wordt vervolgens het gemiddelde berekend van het beschikbaar inkomen in het baselinescenario en de verandering in dit gemiddeld inkomen in het hervormingscenario (dus na de wijzigingen die door de maatregel worden gegenereerd). Merk op dat hoewel decielen worden bepaald op basis van het equivalent beschikbaar inkomen, het gemiddelde inkomen binnen een deciel wordt berekend op basis van het beschikbare inkomen in nominale termen. De bedragen die in de tabellen zelf gerapporteerd worden, zijn dus niet gecorrigeerd voor schaalvoordelen van huishoudvorming. Het gerapporteerde inkomen betreft een inkomen op maandbasis. Het inkomen op maandbasis wordt berekend door alle berekende inkomenscomponenten op jaarbasis op te tellen en deze som te delen door twaalf. De verandering in het beschikbaar inkomen kan zowel in absolute termen, i.e. in euro's, als in procent van het beschikbaar inkomen voor hervorming uitgedrukt worden. Deze twee voorstellingswijzen zullen een verschillend beeld van de impact van de hervorming opleveren. Welke van de twee concepten de voorkeur geniet, is gebaseerd op een waardeoordeel van de lezer. Daarom rapporteren we telkens beide concepten.

Voor de tweede analyse focussen we ons op de karakteristieken van het huishouden. Een eerste karakteristiek die we rapporteren is de socio-economische positie van het huishoudlid met het hoogste

¹⁸ Een privaat huishouden, zoals gedefinieerd in het Rijksregister, vormt een benadering van wat omschreven kan worden als een sociologisch huishouden. Sociologische huishoudens worden doorgaans omschreven als individuen die een verblijfplaats delen en die gezamenlijk beslissen over het overgrote deel van hun uitgaven. Zie Atkinson e.a. (1995), p. 16 voor meer info omtrent mogelijke omschrijvingen van het begrip huishouden.

¹⁹ Door toepassing van deze regel werden uit het oorspronkelijke bestand 15 141 private huishoudens en 22 160 individuen verwijderd.

²⁰ Concreet wordt voor deze oefening gebruik gemaakt van de aangepaste OESO equivalentieschaal. Bij de berekening van deze equivalentiefactor krijgt het eerste huishoudlid een gewicht van 1, alle andere huishoudleden krijgen een gewicht van 0,5, tenzij ze jonger zijn dan 14 jaar. Personen jonger dan 14 jaar krijgen een gewicht van 0,3. Met de keuze voor deze equivalentieschaal volgen we de EUROSTAT-praktijk (zie EUROSTAT (2018)).

bruto inkomen. Op basis van deze individuele karakteristiek onderscheiden we zeven socio-economische posities: loon- of weddetrekkend, zelfstandig, gepensioneerd, RVA-uitkeringsgerechtigd, ZIV-uitkeringsgerechtigd, rechthebbende op een sociale bijstandsuitkering en overige.

Een tweede karakteristiek die we rapporteren, geeft een beeld van de manier waarop het huishouden is samengesteld. Er wordt hierbij een onderscheid gemaakt tussen koppels en alleenstaanden op basis van de geobserveerde status van de referentiepersoon binnen het huishouden. De groep met koppels omvat zowel de wettelijk gehuwden, de wettelijk samenwonenden als feitelijke koppels.²¹ Zowel bij koppels als alleenstaanden wordt verder een onderscheid gemaakt tussen de groep met en zonder kinderen.²² Bij alleenstaanden wordt een onderscheid gemaakt naar het geslacht van de referentiepersoon.

6.1. Een hervorming inzake personenbelastingen

6.1.1. Bespreking van de voorgestelde hervorming

De hervorming die we hier voorstellen bestaat uit drie onderdelen:

1. Een wijziging in de geldende belastingtarieven. In aanslagjaar 2020, inkomstenjaar 2019 geldt een marginaal belastingtarief van 50 % voor inkomsten hoger dan 40 453 euro per jaar. In de voorgestelde hervorming verhogen we dat marginaal belastingtarief tot 52 % voor de gezamenlijk belastbare inkomsten van 40 453 tot 50 000 euro per jaar en tot 60 % voor gezamenlijk belastbare inkomsten hoger dan 50 000 euro per jaar.
2. Een verhoging van een aantal belastingvrije sommen voor personen met kinderen ten laste. Dit vatten we samen in tabel 3. Een gehandicapt kind ten laste krijgt zowel in het huidig systeem als in de hervorming een hogere belastingvrije som, met name die van zijn rang en van de volgende rang.

Tabel 3 Belastingvrije sommen voor personen met kinderen ten laste - Huidig systeem versus voorgestelde hervorming - Aanslagjaar 2020, inkomstenjaar 2019
Bedragen in euro per jaar

	Huidig systeem	Hervorming
Alleenstaande met kinderen	1612	3000
Eerste kind ten laste	1612	3000
Tweede kind ten laste	2530	4000
Derde kind ten laste	5151	6000
Vierde kind ten laste	5732	7000
Vanaf 5 ^{de} kind ten laste	5732	7000

3. Een verhoging van de bijkomende vrijstelling per kind ten laste jonger dan drie jaar, waarvoor geen belastingvermindering voor formele kinderopvang wordt gevraagd. Aangezien we in onze dataset geen informatie over het gebruik van formele kinderopvang hebben, veronderstellen we dat deze

²¹ Van een niet gehuwde referentiepersoon werd verondersteld dat hij/zij een feitelijk koppel vormde als er bij de andere huishoudleden minstens één huishoudlid was met een relatiecode "niet verwant", 18 jaar of ouder is, in leeftijd 15 jaar of minder verschilt met de referentiepersoon en een verschillend geslacht heeft. Zie IBZ (2018) voor meer uitleg met betrekking tot de verschillende relatiecodes die gebruikt worden in het Rijksregister.

²² Kinderen worden in dit geval gedefinieerd als huishoudleden met een relatiecode 3 of 13 of indien relatiecode 12 een leeftijd van minder dan 18 jaar in geval van gehuwd koppels of 15 jaar jonger dan de partner in geval van ongehuwd koppels.

bijkomende vrijstelling gegeven wordt aan elk kind ten laste jonger dan drie jaar. We verhogen deze bijkomende vrijstelling van 602 euro per jaar naar 1 500 euro per jaar.

De budgettaire kostprijs van deze hervorming, zonder rekening te houden met eventuele gedragseffecten, wordt geschat op 145 miljoen euro op jaarbasis.

6.1.2. Impact hervorming

Tabel 4 toont de verandering in het beschikbaar inkomen in absolute termen per inkomensdeciël. De hervorming zorgt voor een toename van het gemiddeld beschikbaar maandinkomen van het huishouden met 3 euro. Het zijn voornamelijk de huishoudens in decielen 3 tot en met 8 die hun gemiddeld beschikbaar inkomen in absolute termen het meest zien toenemen door de hervorming. Huishoudens in deciel 10 zijn de verliezers van deze hervorming; hun gemiddeld beschikbaar inkomen daalt met 173 euro per maand.

Tabel 5 toont de impact van dezelfde hervorming op het beschikbaar inkomen, maar dan in relatieve termen. Het gemiddelde beschikbare maandinkomen van het huishouden neemt door de hervorming met 0,1 % toe. Relatief gezien zijn het voornamelijk de huishoudens in decielen 3 t.e.m. 7 die er het sterkst op vooruitgaan. Ook in relatieve termen zijn huishoudens in deciel 10 de verliezers van deze hervorming; hun gemiddeld beschikbaar maandinkomen neemt af met 2,5 %. Dezelfde resultaten zijn ook grafisch weergegeven in figuur 1 (absolute termen) en figuur 2 (relatieve termen).

Tabel 6 toont dat 27 % van de huishoudens een toename zien van hun beschikbaar inkomen door de voorgestelde hervorming. 11 % van de huishoudens verliest inkomen, en voor 62 % van de huishoudens is er geen impact op het beschikbaar inkomen merkbaar. In decielen 1 tot en met 3 verliest er geen enkel huishouden door de hervorming. De verliezers bevinden zich in deciel 9 en voornamelijk in deciel 10. De winnaars bevinden zich verspreid over de volledige inkomensverdeling. Enkel in het tiende deciel zien we dat er meer verliezers dan winnaars.

Tabel 4 Verandering in het beschikbaar inkomen van huishoudens in absolute termen - Private huishoudens ingedeeld naar deciel - Voor simulatie personenbelasting

Inkomensdeciël	Aandeel in de totale populatie in %	Baseline Beschikbaar inkomen in euro	Hervorming Verandering in beschikbaar inkomen in euro
1	10	1040	3
2	10	1722	13
3	10	1922	21
4	10	2350	32
5	10	2660	30
6	10	3084	34
7	10	3594	36
8	10	4136	30
9	10	4763	6
10	10	6831	-173
Totaal	100	3209	3

Totaal aantal private huishoudens: 4 863 412

Decielen op basis van het equivalent beschikbaar inkomen

Bedragen in euro per maand in prijzen van 2019

Verandering is het verschil tussen het gemiddeld beschikbaar inkomen in het hervormingsscenario en het baselinescenario

Tabel 5 Verandering in het beschikbaar inkomen van huishoudens in procent - Private huishoudens ingedeeld naar deciel - Voor simulatie personenbelasting

Inkomensdeciël	Aandeel in de totale populatie in %	Baseline Beschikbaar inkomen in euro	Hervorming Verandering in % van beschikbaar inkomen
1	10	1040	0,3
2	10	1722	0,7
3	10	1922	1,1
4	10	2350	1,4
5	10	2660	1,1
6	10	3084	1,1
7	10	3594	1,0
8	10	4136	0,7
9	10	4763	0,1
10	10	6831	-2,5
Totaal	100	3209	0,1

Totaal aantal private huishoudens: 4 863 412

Decielen berekend op basis van het equivalent beschikbaar inkomen

Bedragen in euro per maand in prijzen van 2019

Verandering in % is het verschil tussen het gemiddeld beschikbaar inkomen in het hervormingsscenario en het baselinescenario als % van het baselinescenario

Tabel 6 Huishoudens die winnen en verliezen in termen van beschikbaar inkomen - Private huishoudens ingedeeld naar deciel - Voor simulatie personenbelasting

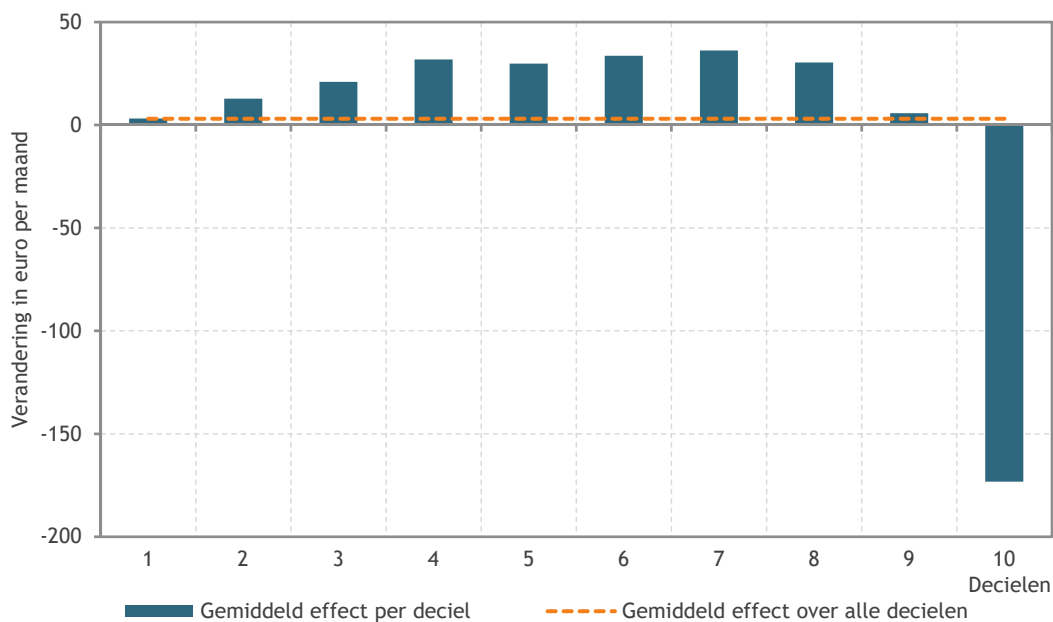
Inkomensdeciël	Aandeel in de totale populatie in %	% winnaars en verliezers per deciel		
		Verliezers	Geen impact	Winnaars
1	10	0	94,6	5,4
2	10	0	84,5	15,6
3	10	0	79,0	21,0
4	10	0,5	69,7	29,8
5	10	1,0	69,7	29,3
6	10	1,6	62,8	35,6
7	10	2,8	54,8	42,4
8	10	8,4	48,9	42,7
9	10	26,6	40,9	32,6
10	10	70,9	18,6	10,5
Totaal	100	11,2	62,4	26,5

Totaal aantal private huishoudens: 4 863 412

Decielen berekend op basis van het equivalent beschikbaar inkomen

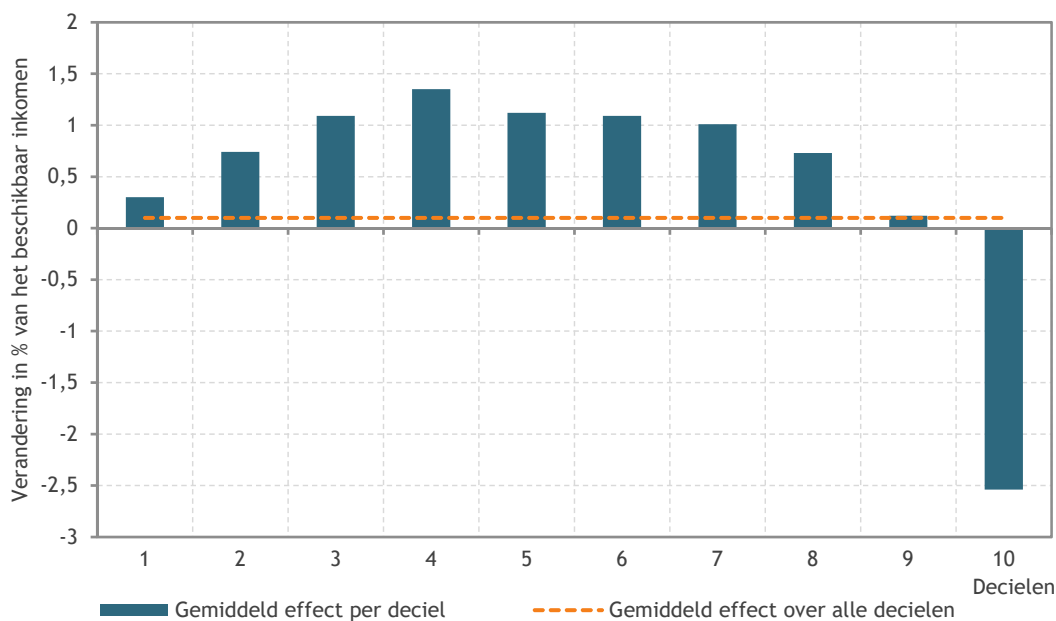
Winnaars (verliezers) gedefinieerd als huishoudens met een beschikbaar inkomen in het hervormingsscenario dat meer dan € 5 boven (onder) dat in het baselinescenario ligt.

Figuur 1 Verandering in het beschikbaar inkomen van huishoudens in absolute termen - Private huishoudens ingedeeld naar deciel - Voor simulatie personenbelasting

Decielen berekend op basis van het equivalent beschikbaar inkomen
 Bedragen in euro per maand in prijzen van 2019
 Verandering in euro is het verschil tussen het gemiddeld beschikbaar inkomen in het hervormingsscenario en het baselinescenario

Figuur 2 Verandering in het beschikbaar inkomen van huishoudens in procent - Private huishoudens ingedeeld naar deciel - Voor simulatie personenbelasting

Decielen berekend op basis van het equivalent beschikbaar inkomen
 Bedragen in euro per maand in prijzen van 2019
 Verandering in % is het verschil tussen het gemiddeld beschikbaar inkomen in het hervormingsscenario en het baselinescenario als % van het baselinescenario

Tabel 7 toont de verandering in het gemiddeld beschikbaar inkomen in absolute termen naar socio-economische karakteristieken van het huishouden. Huishoudens worden hiervoor ingedeeld op basis van de socio-economische positie van het huishoudlid met het hoogste bruto inkomen binnen het huishouden. Huishoudens waarvan het hoogste bruto inkomen verdiend wordt als loon- en

weddentrekkende, zijn in absolute termen de grootste winnaars van de hervorming: hun gemiddeld maandelijks inkomen neemt met 15 euro per maand toe. Huishoudens waarvan het hoogste inkomen afkomstig is uit een zelfstandige activiteit verliezen in absolute termen 28 euro. Het verschil in impact tussen deze twee huishoudtypes is geen gevolg van het feit dat de hervorming specifiek gericht zou zijn op deze twee beroepsgroepen maar een gevolg van de samenhang tussen de beroepsactiviteit en de eigenschappen van de hervorming die aanleiding geven tot winst of verlies, met name de samenstelling van het huishouden en de hoogte van het inkomen.

Tabel 8 toont de verandering in het beschikbaar inkomen als procent van het beschikbaar inkomen in het baselinescenario naar socio-economische karakteristieken van het huishouden. De hervorming zorgt voor een toename van het gemiddeld beschikbaar inkomen met 0,1 %. Alleenwonende mannen (-0,8 %) en vrouwen (-0,5 %), alsook koppels zonder kinderen (-0,7 %) gaan er door de hervorming op achteruit. Relatief gezien gaat het gemiddeld beschikbaar inkomen van alleenstaande vrouwen met kinderen (+1,6 %) en alleenstaande mannen met kinderen (+1,2 %) er het sterkt op vooruit. De relatieve toename van hun beschikbaar inkomen door de hervorming is hoger dan bij koppels met kinderen (+0,6 %).

In tabel 9 zien we dat 42 % van de huishoudens waarvan het hoogste bruto inkomen verdiend wordt als loon-en weddentrekkende een toename zien in hun beschikbaar inkomen. Bij 15 % neemt het beschikbaar inkomen af. Bij de huishoudens waarvan het hoogste inkomen afkomstig is uit een zelfstandige activiteit zien we dat er meer winnaars zijn dan verliezers (30 % versus 22 %). Toch zagen we in tabel 7 dat het gemiddelde inkomen voor deze huishoudens erop achteruit gaat door de voorgestelde hervorming in de personenbelasting (-28 euro per maand). Dit valt te verklaren doordat de verliezers in absolute termen er sterker op achteruit gaan dan dat de winnaars er inkomen verkrijgen. Wanneer we tot slot kijken naar de resultaten op basis van huishoudsamenstelling, dan zien we dat het merendeel van de huishoudens met kinderen erop vooruitgaan. Een beperkt aantal huishoudens zonder kinderen gaat erop achteruit (met name huishoudens in de hogere inkomensdecielen). Voor het merendeel van deze huishoudens is er geen impact op het beschikbaar inkomen.

Tabel 7 Verandering in het beschikbaar inkomen van huishoudens in absolute termen - Private huishoudens ingedeeld naar socio-economische karakteristieken - Voor simulatie personenbelasting

Socio-economische karakteristiek	Aandeel in de totale populatie in %	Baseline	Hervorming
		Beschikbaar inkomen in euro	Verandering in beschikbaar inkomen in euro
Socio-economische positie van het individu met het hoogste bruto inkomen in het huishouden			
Loon- of weddetrekkend	50	4094	15
Zelfstandige	8	3843	-28
Gepensioneerd	30	2211	-10
RVA-uitkeringsgerechtigd	4	1562	7
ZIV-uitkeringsgerechtigd	4	1916	8
Sociale bijstandsuitkering	3	1361	2
Overige	1	586	1
Huishoudsamenstelling			
Alleenwonende man	16	1813	-14
Alleenwonende vrouw	18	1664	-9
Alleenstaande man met kind(eren)	2	3792	45
Alleenstaande vrouw met kind(eren)	8	2945	46
Koppel zonder kind(eren)	26	3225	-23
Koppel met kind(eren)	27	4951	28
Ander type huishouden	3	4414	17
Alle huishoudens	100	3209	3

Totaal aantal private huishoudens: 4 863 412

Bedragen in euro per maand in prijzen van 2019

Verandering is het verschil tussen het gemiddeld beschikbaar inkomen in het hervormingsscenario en het baselinescenario

Tabel 8 Verandering in het beschikbaar inkomen van huishoudens in procent - Private huishoudens ingedeeld naar socio-economische karakteristieken - Voor simulatie personenbelasting

Socio-economische karakteristiek	Aandeel in de totale populatie in %	Baseline	Hervorming
		Beschikbaar inkomen in euro	Verandering in % van beschikbaar inkomen
Socio-economische positie van het individu met het hoogste bruto inkomen in het huishouden			
Loon- of weddetrekkend	50	4094	0,4
Zelfstandige	8	3843	-0,7
Gepensioneerd	30	2211	-0,5
RVA-uitkeringsgerechtigd	4	1562	0,4
ZIV-uitkeringsgerechtigd	4	1916	0,4
Sociale bijstandsuitkering	3	1361	0,1
Overige	1	586	0,1
Huishoudsamenstelling			
Alleenwonende man	16	1813	-0,8
Alleenwonende vrouw	18	1664	-0,5
Alleenstaande man met kind(eren)	2	3792	1,2
Alleenstaande vrouw met kind(eren)	8	2945	1,6
Koppel zonder kind(eren)	26	3225	-0,7
Koppel met kind(eren)	27	4951	0,6
Ander type huishouden	3	4414	0,4
Alle huishoudens	100	3209	0,1

Totaal aantal private huishoudens: 4 863 412

Bedragen in euro per maand in prijzen van 2019

Verandering in % is het verschil tussen het gemiddeld beschikbaar inkomen in het hervormingsscenario en het baselinescenario als % van het baselinescenario

Tabel 9 Huishoudens die winnen en verliezen in termen van beschikbaar inkomen - Private huishoudens ingedeeld naar socio-economische karakteristieken - Voor simulatie personenbelasting

Socio-economische karakteristiek	Aandeel in de totale populatie in %	% winnaars en verliezers per karakteristiek		
		Verliezers	Geen impact	Winnaars
Socio-economische positie van het individu met het hoogste bruto inkomen in het huishouden				
Loon- of weddetrekkend	50	15,1	42,7	42,2
Zelfstandige	8	22,0	48,3	29,7
Gepensioneerd	30	6,1	88,3	5,6
RVA-uitkeringsgerechtigd	4	0	88,6	11,4
ZIV-uitkeringsgerechtigd	4	0,5	83,8	15,7
Sociale bijstandsuitkering	3	0	96,2	3,8
Overige	1	0,6	98,2	1,3
Huishoudsamenstelling				
Alleenwonende man	16	10,0	90,0	0
Alleenwonende vrouw	18	6,6	93,4	0
Alleenstaande man met kind(eren)	2	8,6	19,3	72,1
Alleenstaande vrouw met kind(eren)	8	3,8	31,2	65,0
Koppel zonder kind(eren)	26	14,4	80,4	5,1
Koppel met kind(eren)	27	14,2	23,2	62,6
Ander type huishouden	3	10,6	42,4	46,9
Alle huishoudens	100	11,2	62,4	26,5

Totaal aantal private huishoudens: 4 863 412

Winnaars (verliezers) gedefinieerd als huishoudens met een beschikbaar inkomen in het hervormingsscenario dat meer dan € 5 boven (onder) dat in het baselinescenario ligt.

6.2. Een hervorming van de werkloosheidsuitkeringen

6.2.1. Beknopte bespreking van het bestaande systeem en de voorgestelde hervorming

De werkloosheidsuitkering van een uitkeringsgerechtigde volledig werkloze na arbeid wordt berekend als een percentage van het begrensde loon van de activiteit die werd uitgeoefend voorafgaand aan de periode van werkloosheid. Het bekomen bedrag wordt indien nodig opgehoogd tot een minimumbedrag of gelimiteerd tot een maximumbedrag. Deze onder- en bovengrenzen variëren in functie van de werkloosheidsduur. In tabel 10 geven we onder de kolom "Huidig systeem" een overzicht van de percentages en de onder- en bovengrenzen die op 1 januari 2019 worden toegepast bij de berekening van deze uitkering.

Voor de berekening worden drie periodes onderscheiden. De eerste periode duurt een jaar, waarbij men de eerste drie maanden 65 % van het laatste loon ontvangt en daarna 60 %. Periode twee duurt minimaal twee maanden en wordt verlengd met twee maanden per jaar beroepsverleden als loontrekkende tot maximaal 36 maanden. Deze tweede periode wordt verder opgesplitst in twee deelperiodes. De eerste deelperiode duurt maximaal 12 maanden. De tweede deelperiode duurt maximaal 24 maanden, waarbij het uitkeringsbedrag elke zes maanden daalt met een bedrag gelijk aan één vijfde van het verschil tussen het bedrag dat van toepassing was aan het begin van de tweede periode enerzijds en de forfaitaire uitkering van periode drie anderzijds. In de derde periode, na in totaal maximaal 48 maanden, wordt een forfaitair bedrag uitgekeerd en dit voor onbepaalde duur.

De voorgestelde hervorming verhoogt de maximale uitkering in de eerste periode en voert reeds een forfaitair bedrag in vanaf het begin van de tweede periode. De afbouw van de uitkering in functie van de werkloosheidsduur is sterker dan in het systeem dat wordt voorgesteld onder het "Huidig systeem".

We spreken daarom verder over een versterkte vorm van degressiviteit. De parameters die gebruikt worden bij de gesimuleerde hervorming zijn in tabel 10 opgenomen onder de kolom "Systeem na hervorming".

De budgettaire opbrengst van deze hervorming, zonder rekening te houden met eventuele gedragseffecten, wordt geschat op 900 miljoen euro op jaarbasis.

Tabel 10 Berekening van de uitkering volledige werkloosheid na arbeid - Vergelijking huidig systeem met gesimuleerde hervorming

	Huidig systeem			Systeem na hervorming		
	% laatste loon (1)	Minimum-bedrag	Maximum-bedrag	% laatste loon (1)	Minimum-bedrag	Maximum-bedrag
Samenwonend met gezinslast						
1ste periode (12 maanden)						
Maanden 1-3	65	1271	1736	90	1271	2404
Maanden 4-6	60	1271	1603	85	1271	2271
Maanden 7-12	60	1271	1494	80	1271	1992
2de periode (maximaal 36 maanden: 2 maanden + 2 maanden/jaar loondienst)						
Maanden 13-14 (fase 2A)	60	1271	1396	n.a.	1271	
Maanden 15-24 (fase 2B)	60	1271	1396	n.a.	1271	
Maanden 25-30 (fase 21)	⋮	1271	1362	n.a.	1271	
Maanden 31-36 (fase 22)	⋮	1271	1329	n.a.	1271	
Maanden 37-42 (fase 23)	(2)	1271	1295	n.a.	1271	
Maanden 43-48 (fase 24)	⋮	1271	1271	n.a.	1271	
3de periode (onbepaalde duur)	n.a.		1271	n.a.		1271
Alleenwonend						
1ste periode (12 maanden)						
Maanden 1-3	65	1052	1736	90	1052	2404
Maanden 4-6	60	1052	1603	85	1052	2271
Maanden 7-12	60	1052	1494	75	1052	1867
2de periode (maximaal 36 maanden: 2 maanden + 2 maanden/jaar loondienst)						
Maanden 13-14 (fase 2A)	55	1052	1251	n.a.	1052	
Maanden 15-24 (fase 2B)	55	1052	1251	n.a.	1052	
Maanden 25-30 (fase 21)	⋮	1052	1208	n.a.	1052	
Maanden 31-36 (fase 22)	⋮	1052	1164	n.a.	1052	
Maanden 37-42 (fase 23)	(2)	1052	1120	n.a.	1052	
Maanden 43-48 (fase 24)	⋮	1052	1076	n.a.	1052	
3de periode (Onbepaalde duur)	n.a.		1052	n.a.		1052
Samenwonend zonder gezinslast						
1ste periode (12 maanden)						
Maanden 1-3	65	781	1736	90	781	2404
Maanden 4-6	60	781	1603	85	781	2271
Maanden 7-12	60	781	1494	70	781	1743
2de periode (maximaal 36 maanden: 2 maanden + 2 maanden/jaar loondienst)						
Maanden 13-14 (fase 2A)	40	781	931	n.a.	550	
Maanden 15-24 (fase 2B)	40	781	931	n.a.	550	
Maanden 25-30 (fase 21)	⋮	735	853	n.a.	550	
Maanden 31-36 (fase 22)	⋮	689	776	n.a.	550	
Maanden 37-42 (fase 23)	(2)	643	699	n.a.	550	
Maanden 43-48 (fase 24)	⋮	597	622	n.a.	550	
3de periode (onbepaalde duur) (3)	n.a.		550	n.a.		550

(1) Het percentage dat bij de berekening van het uitkeringsbedrag van toepassing is op het begrensde bruto loon. Het bruto maandloon is langs onder en boven begrensd. Langs onder tot 1594 euro per maand. Langs boven tot 2671 euro voor maanden 1 t.e.m. 6, tot 2490 euro voor maanden 7 t.e.m. 12, en tot 2327 euro vanaf de 13de maand. In het geval van een alleenwonende (zonder anciënniteitstoeslag) bedraagt de loongrens vanaf de 13de maand 2276 euro.

(2) Het uitkeringsbedrag uit fase 2A wordt elke zes maanden verminderd met een bedrag gelijk aan één vijfde van het verschil tussen het bedrag uit fase 2A en het forfaitair bedrag uit periode 3.

(3) Men behoudt het bedrag uit een fase van de tweede periode indien men zich in één van volgende situaties bevindt in die periode: (a) een beroepsverleden van minstens 25 jaar, (b) minstens 33 % blijvend arbeidsongeschikt, of (c) 55 jaar oud zijn.

6.2.2. Impact hervorming

Tabel 11 toont de verandering in het gemiddeld beschikbaar inkomen van het huishouden in absolute termen per inkomensdeciël. De hervorming zorgt voor een afname van het gemiddeld beschikbare maandinkomen met 16 euro. De belangrijkste daling doet zich voor in decielen 1 en 2. Dezelfde resultaten zijn ook grafisch weergegeven in figuur 3.

Tabel 12 toont de impact van dezelfde hervorming op het gemiddeld beschikbaar inkomen in relatieve termen. De voorgestelde hervorming zorgt voor een daling van het gemiddeld beschikbaar inkomen met 0,5 %. In relatieve termen is de daling van het gemiddeld beschikbare inkomen het grootst in de eerste twee decielen. Figuur 4 geeft de resultaten in relatieve termen grafisch weer.

Tabel 13 geeft het aantal winnaars en verliezers per deciel weer. Deze tabel toont dat het percentage winnaars iets hoger ligt dan het percentage verliezers. Aangezien het gemiddelde effect op het beschikbaar inkomen negatief is, wil dit zeggen dat het verlies van de verliezers groter is dan de winst van de winnaars. In decielen 1 en 2, laat de tabel zien dat er duidelijker meer verliezers dan winnaars zijn. In de overige decielen daarentegen zijn er dan weer meer winnaars dan verliezers. Niettemin is de impact op het gemiddeld beschikbaar inkomen van de voorgestelde hervorming in elk deciel negatief.

Tabel 11 Verandering in het beschikbaar inkomen van huishoudens in absolute termen - Private huishoudens ingedeeld naar deciel - Voor simulatie versterkte degressiviteit werkloosheidsuitkeringen

Inkomensdeciël	Aandeel in de totale populatie in %	Baseline Beschikbaar inkomen in euro	Hervorming Verandering in beschikbaar inkomen in euro
1	10	1040	-48
2	10	1722	-47
3	10	1922	-13
4	10	2350	-16
5	10	2660	-11
6	10	3084	-8
7	10	3594	-6
8	10	4136	-4
9	10	4763	-2
10	10	6831	-1
Totaal	100	3209	-16

Totaal aantal private huishoudens: 4 863 412

Decielen berekend op basis van het equivalent beschikbaar inkomen

Bedragen in euro per maand in prijzen van 2019

Verandering is het verschil tussen het gemiddeld beschikbaar inkomen in het hervormingsscenario en het baselinescenario

Tabel 12 Verandering in het beschikbaar inkomen van huishoudens in procent - Private huishoudens ingedeeld naar deciel - Voor simulatie versterkte degressiviteit werkloosheidsuitkeringen

Inkomensdeciël	Aandeel in de totale populatie in %	Baseline Beschikbaar inkomen in euro	Hervorming Verandering in % van beschikbaar inkomen
1	10	1040	-4,6
2	10	1722	-2,8
3	10	1922	-0,7
4	10	2350	-0,7
5	10	2660	-0,4
6	10	3084	-0,3
7	10	3594	-0,2
8	10	4136	-0,1
9	10	4763	-0,1
10	10	6831	0
Totaal	100	3209	-0,5

Totaal aantal private huishoudens: 4 863 412

Decielen berekend op basis van het equivalent beschikbaar inkomen

Bedragen in euro per maand in prijzen van 2019

Verandering in % is het verschil tussen het gemiddeld beschikbaar inkomen in het hervormingsscenario en het baselinescenario als % van het baselinescenario

Tabel 13 Huishoudens die winnen en verliezen in termen van beschikbaar inkomen - Private huishoudens ingedeeld naar deciel - Voor simulatie versterkte degressiviteit werkloosheidsuitkeringen

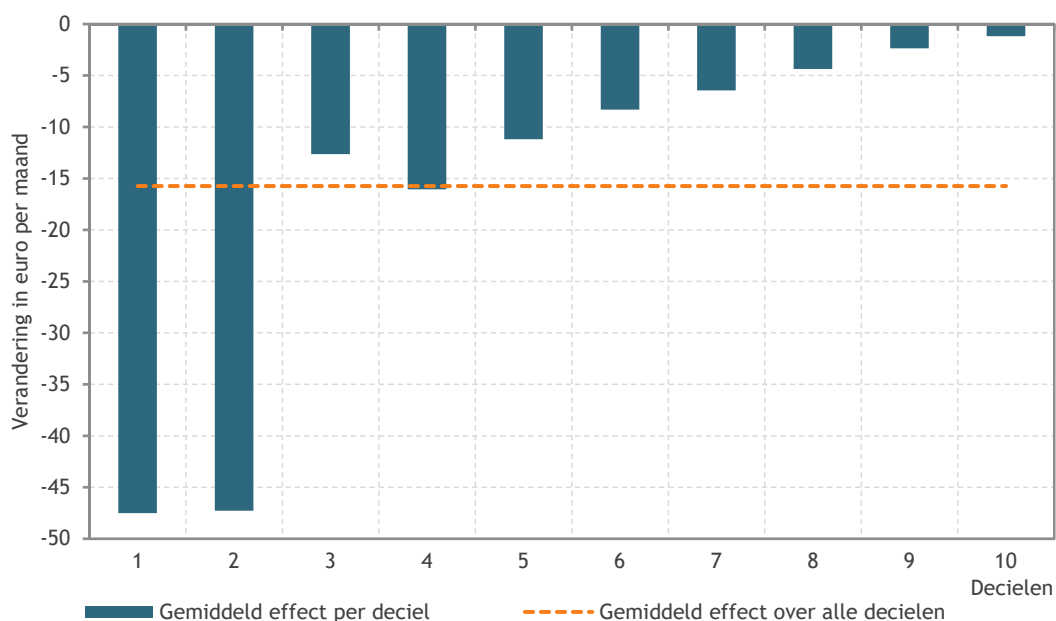
Inkomensdeciël	Aandeel in de totale populatie in %	% winnaars en verliezers per deciel		
		Verliezers	Geen impact	Winnaars
1	10	6,1	90,3	3,6
2	10	5,2	92,3	2,5
3	10	2,6	94,7	2,7
4	10	3,4	92,5	4,1
5	10	2,7	93,1	4,2
6	10	2,6	92,3	5,1
7	10	2,5	91,7	5,8
8	10	2,0	92,8	5,2
9	10	1,6	93,1	5,3
10	10	1,2	94,6	4,2
Totaal	100	3,0	92,7	4,3

Totaal aantal private huishoudens: 4 863 412

Decielen berekend op basis van het equivalent beschikbaar inkomen

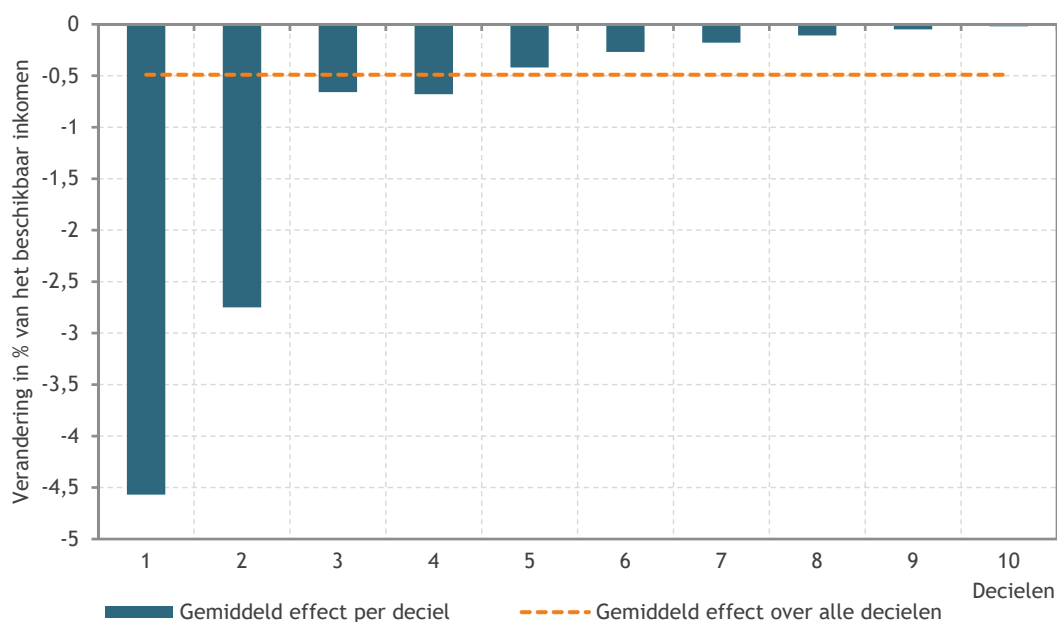
Winnaars (verliezers) gedefinieerd als huishoudens met een beschikbaar inkomen in het hervormingsscenario dat meer dan € 5 boven (onder) dat in het baselinescenario ligt

Figuur 3 Verandering in het beschikbaar inkomen van huishoudens in absolute termen - Private huishoudens ingedeeld naar deciel - Voor simulatie versterkte degressiviteit werkloosheidsuitkeringen

Decielen berekend op basis van het equivalent beschikbaar inkomen
 Bedragen in euro per maand in prijzen van 2019
 Verandering in euro is het verschil tussen het gemiddeld beschikbaar inkomen in het hervormingsscenario en het baselinescenario

Figuur 4 Verandering in het beschikbaar inkomen van huishoudens in procent - Private huishoudens ingedeeld naar deciel - Voor simulatie versterkte degressiviteit werkloosheidsuitkeringen

Decielen berekend op basis van het equivalent beschikbaar inkomen
 Bedragen in euro per maand in prijzen van 2019
 Verandering in % is het verschil tussen het gemiddeld beschikbaar inkomen in het hervormingsscenario en het baselinescenario als % van het baselinescenario

Tabel 14 toont de verandering in het beschikbaar inkomen in absolute termen naar socio-economische karakteristieken van het huishouden. Het ligt voor de hand dat het vooral huishoudens zijn waarvan het hoogste inkomen afkomstig is uit een door de RVA uitbetaalde uitkering, verliezen als gevolg van deze hervorming. Deze groep omvat immers de individuen van wie de uitkering als

uitkeringsgerechtigde volledig werkloze het hoogste inkomen van alle huishoudleden is. Hoewel de hervorming enkel ingrijpt op één van de werkloosheidsuitkeringen wil dit niet zeggen dat de hervorming geen impact heeft op de huishoudtypes van wie het topinkomen afkomstig is uit een andere bron. De impact van de hervorming is voor deze andere huishoudtypes uiteraard veel minder uitgesproken (wat ook uit de tabel blijkt) aangezien de betreffende werkloosheidsuitkering nooit de hoogste inkomensbron vormt. Uit de analyse van de resultaten naar huishoudsamenstelling volgt ook dat de gemiddelde verliezen voor alleenstaanden groter zijn dan deze voor samenwonenden.

Tabel 15 toont de verandering in het beschikbaar inkomen als procent van het beschikbaar inkomen in het baselinescenario naar socio-economische karakteristieken van het huishouden. De hervorming zorgt voor een afname van het gemiddeld beschikbaar inkomen met 0,5 %. In het algemeen verschillen de conclusies op basis van de relatieve verandering in het gemiddeld beschikbaar inkomen niet van deze op basis van de absolute verandering in het gemiddeld beschikbaar inkomen. Het zijn vooral huishoudens van wie het topinkomen een RVA-uitkering is en alleenstaanden die in procentuele termen het grootste verlies ondergaan als gevolg van de voorgestelde hervorming.

Tabel 16 geeft het aantal winnaars en verliezers per huishoudkarakteristiek weer. De grootste impact op het aantal winnaars en verliezers is er weinig verrassend voor huishoudens waar het hoogste inkomen afkomstig is uit een door de RVA betaalde uitkering. Voor deze groep ligt het aantal verliezers (26 %) duidelijk hoger dan het aantal winnaars (8 %). Verder zien we een relatief hoog aantal winnaars bij loon- en weddetrekkenden en samenwonenden met kinderen. Vermoedelijk gaat het hier om huishoudens waarbij een andere persoon dan diegene met het hoogste inkomen een hogere RVA-uitkering geniet door de hervorming.

Tabel 14 Verandering in het beschikbaar inkomen van huishoudens in absolute termen - Private huishoudens ingedeeld naar socio-economische karakteristieken - Voor simulatie versterkte degressiviteit werkloosheidsuitkeringen

Socio-economische karakteristiek	Aandeel in de totale populatie in %	Baseline Beschikbaar inkomen in euro	Hervorming Verandering in beschikbaar inkomen in euro
Socio-economische positie van het individu met het hoogste bruto inkomen in het huishouden			
Loon- of weddetrekkend	50	4094	-7
Zelfstandige	8	3843	-6
Gepensioneerd	30	2211	-4
RVA-uitkeringsgerechtigd	4	1562	-238
ZIV-uitkeringsgerechtigd	4	1916	-12
Sociale bijstandsuitkering	3	1361	-5
Overige	1	586	-1
Huishoudsamenstelling			
Alleenwonende man	16	1813	-24
Alleenwonende vrouw	18	1664	-11
Alleenstaande man met kind(eren)	2	3792	-27
Alleenstaande vrouw met kind(eren)	8	2945	-25
Koppel zonder kind(eren)	26	3225	-13
Koppel met kind(eren)	27	4951	-13
Ander type huishouden	3	4414	-19
Alle huishoudens	100	3209	-16

Totaal aantal private huishoudens: 4 863 412

Bedragen in euro per maand in prijzen van 2019

Verandering is het verschil tussen het gemiddeld beschikbaar inkomen in het hervormingsscenario en het baselinescenario

Tabel 15 Verandering in het beschikbaar inkomen van huishoudens in procent - Private huishoudens ingedeeld naar socio-economische karakteristieken - Voor simulatie versterkte degressiviteit werkloosheidsuitkeringen

Socio-economische karakteristiek	Aandeel in de totale populatie in %	Baseline Beschikbaar inkomen in euro	Hervorming Verandering in % van het beschikbaar inkomen
Socio-economische positie van het individu met het hoogste bruto inkomen in het huishouden			
Loon- of weddetrekkend	50	4094	-0,2
Zelfstandige	8	3843	-0,2
Gepensioneerd	30	2211	-0,2
RVA-uitkeringsgerechtigd	4	1562	-15,2
ZIV-uitkeringsgerechtigd	4	1916	-0,6
Sociale bijstandsuitkering	3	1361	-0,4
Overige	1	586	-0,2
Huishoudsamenstelling			
Alleenwonende man	16	1813	-1,3
Alleenwonende vrouw	18	1664	-0,7
Alleenstaande man met kind(eren)	2	3792	-0,7
Alleenstaande vrouw met kind(eren)	8	2945	-0,8
Koppel zonder kind(eren)	26	3225	-0,4
Koppel met kind(eren)	27	4951	-0,3
Ander type huishouden	3	4414	-0,4
Alle huishoudens	100	3209	-0,5

Totaal aantal private huishoudens: 4 863 412

Bedragen in euro per maand in prijzen van 2019

Verandering in % is het verschil tussen het gemiddeld beschikbaar inkomen in het hervormingsscenario en het baselinescenario als % van het baselinescenario

Tabel 16 Huishoudens die winnen en verliezen in termen van beschikbaar inkomen - Private huishoudens ingedeeld naar socio-economische karakteristieken - Voor simulatie versterkte degressiviteit werkloosheidsuitkeringen

Socio-economische karakteristiek	Aandeel in de totale populatie in %	% winnaars en verliezers per karakteristiek		
		Verliezers	Geen impact	Winnaars
Socio-economische positie van het individu met het hoogste bruto inkomen in het huishouden				
Loon- of weddetrekkend	50	2,8	90,2	7,0
Zelfstandige	8	2,0	95,4	2,6
Gepensioneerd	30	0,7	98,9	0,3
RVA-uitkeringsgerechtigd	4	26,1	66,2	7,7
ZIV-uitkeringsgerechtigd	4	2,7	94,4	2,8
Sociale bijstandsuitkering	3	0,9	98,8	0,3
Overige	1	0,3	99,4	0,3
Huishoudsamenstelling				
Alleenwonende man	16	3,4	92,9	3,7
Alleenwonende vrouw	18	1,6	96,7	1,7
Alleenstaande man met kind(eren)	2	4,7	88,6	6,7
Alleenstaande vrouw met kind(eren)	8	4,1	90,1	5,8
Koppel zonder kind(eren)	26	2,5	94,8	2,7
Koppel met kind(eren)	27	3,5	89,7	6,8
Ander type huishouden	3	4,4	87,9	7,6
Alle huishoudens	100	3,0	92,7	4,3

Totaal aantal private huishoudens: 4 863 412

Winnaars (verliezers) gedefinieerd als huishoudens met een beschikbaar inkomen in het hervormingsscenario dat meer dan € 5 boven (onder) dat in het baselinescenario ligt

7. Bibliografie

- Atkinson, A., Rainwater, L. and Smeeding, T. (1995), *Income distribution in OECD Countries: Evidence from the Luxembourg Income Study*, Paris: OCDE.
- Belgisch Staatsblad (1992), Omzendbrief betreffende het houden van de bevolkingsregisters en het vreemdelingenregister van 7 oktober 1992, B.S. 25 oktober 1992.
- Centraal Planbureau (2017), *Keuzes in kaart 2018-2021*, CPB Boek 28, Den Haag, Centraal Planbureau.
- Decancq, K., Decoster, A., Spiritus, K. en Verbist, G. (2011), MEFISTO: een nieuw microsimulatiemodel voor Vlaanderen, *Belgisch Tijdschrift voor Sociale Zekerheid*, nr. 4/2011, blz. 545-573.
- Dekkers, G., Desmet, R. en De Vil, G. (2010), *The long-term adequacy of the Belgian public pension system: An analysis based on the MIDAS model*, Working Paper 10-10, Brussel, Federaal Planbureau.
- Dekkers, G., Tarantchenko, E., Van den Bosch, K. (2015), *Start report of the action "Nowcasting": Application VP/2014/006/0039*, mimeo, Brussel, Federaal Planbureau.
- EUROSTAT (2017), *Flash estimates of income inequalities and poverty indicators for 2016 (FE 2016) Experimental results*, geraadpleegd op 28/03/2018 via <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/7894008/8256843/Flash-estimates-of-income-inequalities-and-poverty-indicators-experimental-results.pdf>.
- EUROSTAT (2018), *Statistics Explained. Glossary: Equivalised disposable income*, geraadpleegd op 24/05/2018 via http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Equivalised_disposable_income.
- Federaal Planbureau (2018), *Beschrijving en gebruik van het HERMES-model*, Document opgesteld in het kader van de voorbereidende werkzaamheden van de doorrekening van de verkiezingsprogramma's 2019, WP1 DC2019, Brussel, Federaal Planbureau.
- Figari, F, Paulus, A. and Sutherland H. (2015), *Microsimulation and Policy Analysis*, in A.B. Atkinson & F. Bourguignon (eds.), *Handbook of Income Distribution*, vol. 2B, Elsevier, pp. 2141-2221.
- Fiscaal Memento (2017), *Fiscaal Memento*, Brussel: FOD Financiën, geraadpleegd op 21/09/2018 via https://financien.belgium.be/sites/default/files/Statistieken_SD/FM_MF_TS_StM/FM2017_V01_voll_edig.pdf.
- FOD Binnenlandse zaken (2018), I.T. 141 – GEZINSLID, geraadpleegd op 15/05/2018 via http://www.ibz.rn.fgov.be/fileadmin/user_upload/nl/rr/instructies/IT-lijst/IT141_Gezinsslid_20171030.pdf.
- FOD Sociale Zekerheid (2018), *Microsimulatie voor sociaal beleid in België (MIMOSIS)*, geraadpleegd op 3/05/2018 via <https://socialsecurity.belgium.be/nl/microsimulatie-voor-sociaal-beleid-belgie-mimosis>.
- Institute for Social and Economic Research (2018), *EUROMOD Tax-benefit microsimulation model for the European Union*, geraadpleegd op 29/05/2018 via <https://www.euromod.ac.uk/>.
- Institute for Fiscal Studies (2018), *Elections*, geraadpleegd op 21/05/2018 via https://www.ifs.org.uk/tools_and_resources/elections.

KSZ (2018), Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming, <https://www.ksz-bcss.fgov.be/nl/dwh/homepage/index.html>.

STATBEL, (2011), Census 2011: België, geraadpleegd op 20/04/2018 via <http://census2011.fgov.be>.

STATBEL, (2018a), Risico op armoede of sociale uitsluiting, geraadpleegd op 25/06/2018 via <https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/armoede-en-levensomstandigheden/risico-op-armoede-sociale-uitsluiting#documents>.

STATBEL, (2018b), Huishoudbudget, geraadpleegd op 20/09/2018 via <https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/huishoudbudget>.

Zwiers, R. (2015), 'Koopkrachtplaatje 3.1', TPEdigitaal, Jaargang 9 nr. 1, blz. 61-72, geraadpleegd op 23/12/2017 via https://www.tpedigitaal.nl/sites/default/files/bestand/het_gehele_nummer_91.pdf.

8. Bijlagen

8.1. Bijlage 1: Verdelingsimpact van prijsmaatregelen

Maatregelen die een impact hebben op het beschikbaar inkomen van de huishoudens genereren doorgaans verdelingseffecten omdat niet alle categorieën huishoudens in dezelfde mate profiteren van, respectievelijk getroffen worden door, dergelijke maatregelen. Om die verdelingseffecten in kaart te brengen werd in het kader van de doorrekeningsoefening het model EXPEDITION ontwikkeld. EXPEDITION laat toe de impact van koopkrachtmaatregelen op het beschikbaar inkomen *in nominale termen* te berekenen en die impact te differentiëren naar huishoudcategorieën. Aangezien koopkracht in essentie geen nominaal maar een *reëel* concept is, kan de koopkracht van diverse categorieën huishoudens ook op uiteenlopende wijze beïnvloed worden door maatregelen die ingrijpen op de prijzen van specifieke goederen of diensten. Een maatregel die de prijs van een product de hoogte injaagt zal uiteraard een sterkere impact hebben op de koopkracht van huishoudens die dat product in hoge mate consumeren.

Om de verdelingseffecten van prijsmaatregelen in kaart te brengen is het dus van essentieel belang een zicht te krijgen op de samenstelling van de consumptiepakketten van verschillende categorieën huishoudens. Het tweejaarlijks huishoudbudgetonderzoek (HBO) van Statbel (Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium) levert hiervoor de nodige basisinformatie.²³ Diezelfde bron wordt trouwens gebruikt om de korf van goederen en diensten te bepalen die nodig is om de maandelijkse consumptieprijsindex en de gezondheidsindex te berekenen. Mits enig rekenwerk (zie hieronder) is het dus op basis van het HBO mogelijk de impact van prijsmaatregelen op de consumptieprijsindex en de gezondheidsindex te differentiëren naar verschillende huishoudcategorieën. De tool die in het kader van de doorrekeningsoefening hiervoor werd ontwikkeld kreeg de naam HINT (Household type INflation Tool).

De analyses met HINT, zoals met EXPEDITION, tonen enkel de directe effecten van maatregelen, zonder rekening te houden met mogelijke gedragsreacties. Omwille van de sterk verschillende basisdata is het niet mogelijk met beide instrumenten een geïntegreerde koopkrachtanalyse op te stellen. De verdelingseffecten op het beschikbaar inkomen in nominale termen (EXPEDITION) en in termen van gedifferentieerde prijsevolutie (HINT) zullen daarom afzonderlijk gepresenteerd worden.

Rekening houdend met de beschikbare gegevens worden in HINT 244 productgroepen volgens de COICOP²⁴-classificatie onderscheiden.²⁵ Er wordt gewerkt met de HBO-data voor het meest recente jaar (2016), die tevens de basis vormen voor de gewichten in de huidige consumptieprijsindex. Om de

²³ Zie STATBEL (2018b).

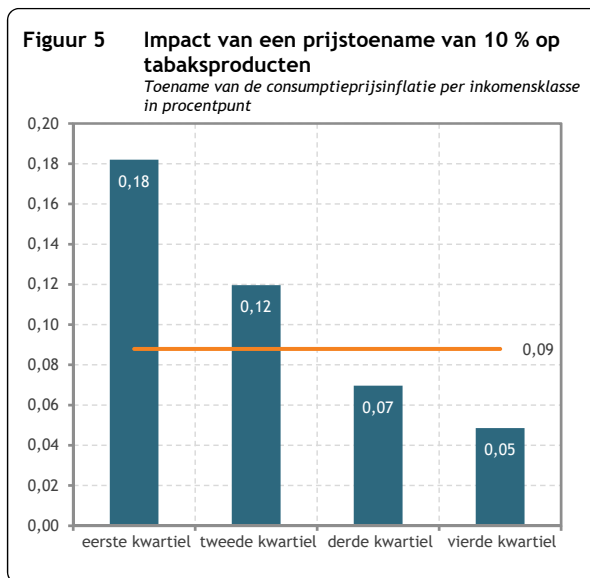
²⁴ De COICOP-classificatie (United Nations Classification of individual consumption by purpose) wordt zowel in het HBO als in de consumptieprijsindex gebruikt.

²⁵ De 244 productgroepen in HINT komen overeen met het COICOP 5-digit aggregatieniveau uit de consumptieprijsindex, uitgebreid met een opsplitsing van de uitgavenrubriek 'Restaurants en cafés' in 15 subrubrieken op 6-digit niveau. Die verdere detaillering is nodig voor de berekening van de gezondheidsindex (die onder meer alcoholische dranken uitsluit). Om van de 292 productgroepen in het HBO over te gaan naar die 244 productgroepen worden een aantal rubrieken geaggregeerd en worden er een aantal geschrapt die niet in de consumptieprijsindex voorkomen (zoals drugs, prostitutie en fictieve huur).

gewichten van de productgroepen volledig af te stemmen op hun aandelen in de productkorf van de consumptieprijsindex werd een RAS²⁶-procedure toegepast.

In HINT worden de huishoudens opgesplitst volgens twee criteria:

- naar inkomensklasse: indeling in kwartielen
- naar huishoudtype²⁷: alleenstaanden zonder kinderen, twee (of meer) volwassenen zonder kinderen, alleenstaanden met kind(eren), twee (of meer) volwassenen met kinderen.

Bij wijze van illustratie wordt in figuur 5 de impact per inkomensklasse weergegeven van een prijsverhoging van tabaksproducten²⁸ met 10 %. Uit figuur 5 valt af te leiden dat de toename van de tabaksprijzen leidt tot een stijging van de totale consumptieprijsinflatie met 0,09 procentpunt (horizontale lijn).²⁹ Die impact is echter niet gelijk voor alle inkomensklassen. Huishoudens uit het laagste inkomenskwartiel zien door de gestegen tabaksprijzen de prijs van hun consumptiepakket toenemen met bijna 0,2 procentpunt, terwijl die toename voor huishoudens uit het hoogste inkomenskwartiel slechts 0,05 procentpunt bedraagt. Dat verschil

wordt verklaard doordat het aandeel van de uitgaven voor tabaksproducten in de totale consumptie gemiddeld hoger ligt bij huishoudens met een laag inkomen dan bij huishoudens met een hoog inkomen.

²⁶ RAS is een proportionele techniek die typisch gebruikt wordt om gegevens uit verschillende bronnen in een aantal stappen op elkaar af te stemmen. Zie: https://en.wikipedia.org/wiki/Iterative_proportional_fitting.

²⁷ Gebaseerd op de verdeling naar type huishouden volgens Eurostat.

²⁸ Sigaretten en andere tabaksproducten. De hier beschouwde prijsverhoging kan bijvoorbeeld komen van een toename van de accijnzen.

²⁹ Merk hierbij op dat deze maatregel, aangezien tabaksproducten uitgesloten zijn uit de gezondheidsindex, geen impact heeft op de indexering van de lonen en de sociale uitkeringen.

8.2. Bijlage 2: Beschrijving van de verschillende modules van het model³⁰

8.2.1. Pensioenen

Voor de meeste uitkeringsdomeinen wordt het uitbetaalde bedrag gesimuleerd op basis van oude en nieuwe rekenregels die technisch gemodelleerd zijn binnen het EUROMOD-platform. Dit is niet het geval voor pensioenen. Pensioenberekeningen worden uitgevoerd met een apart model, met name het model REPlICA (REtirement and survivor's Pension Calculation using Administrative data). Vermits REPlICA gebruik maakt van dezelfde basisgegevens als de andere EXPEDITION-onderdelen, kan de REPlICA output inhoudelijk wel als een onderdeel van het omvattende EXPEDITION-model beschouwd worden.

Zoals aangegeven, is EXPEDITION een statisch model zonder gedragsreacties. Het statische karakter van het model impliceert dat het zich ertoe beperkt om voor diegenen die volgens de gegevens in de steekproef in 2019 pensioneerden (i.e. de instroom) of in 2019 reeds op pensioen waren (i.e. de stock) twee bedragen te berekenen: een bedrag volgens de regels die van toepassing zijn in het baselinescenario en een bedrag volgens eventuele nieuwe regels die worden voorgesteld in het hervormingsscenario. De afwezigheid van gedragsreacties maakt dat het model enkel geschikt is om maatregelen te simuleren waarvan we kunnen verwachten dat ze het arbeidsgedrag niet of nauwelijks beïnvloeden.

Ten gevolge de aard van het model en de specifieke inhoud van de opdracht die voorligt, dringen zich verder een aantal keuzes op:

- De voorgestelde maatregelen kunnen op verschillende momenten worden ingevoerd (bijvoorbeeld in januari 2020 of in januari 2024). We gaan er echter vanuit dat alle maatregelen op 1 januari 2019 worden ingevoerd.
- Een maatregel kan evolueren of zich uitspreiden over de volledige legislatuur. In dat geval werken we in het model met de gecumuleerde of finale waarde op het einde van de legislatuur. We geven twee voorbeelden:
 - Volgens een bepaalde maatregel wordt het pensioen tussen 2020 en 2024 jaarlijks met 100 euro verhoogd. De totale verhoging die wordt gesimuleerd bedraagt dan 500 euro in 2019;
 - Een andere maatregel stelt een jaarlijkse welvaartsaanpassing van de pensioenen voor van 2 % tegen 2024. Deze verhoging wordt echter geleidelijk aan ingevoerd (0,5 % in 2021, 1 % in 2022, 1,5 % in 2023). In dat geval simuleren we een verhoging van 2 % in 2019.
- Het model gaat er steeds vanuit dat het effect van een maatregel wordt onderzocht in het jaar dat de maatregel wordt ingevoerd. Bijgevolg zullen maatregelen die enkel de instroom van gepensioneerden betreffen nauwelijks zichtbaar zijn in de standaardoutput van de simulaties. Deze output wordt immers getoond voor de volledige groep gepensioneerden (zie sectie 6). Maar ook

³⁰ Bij de bespreking van de steekproef en de verwerking van deze gegevens met het model werd in de hoofdtekst naar de steekproefeenheden verwezen als individuen en huishoudens omdat dit de terminologie is die hiervoor gebruikt wordt in de administratieve bestanden. In de sociaal-economische regelgeving wordt eerder gebruik gemaakt van de term gezin in plaats van huishouden om de gezinslast van een individu aan te duiden of om naar gezinsbijslagen te refereren. In dit onderdeel spreken we daarom zowel over huishoudens als over gezinnen.

binnen de instroom van gepensioneerden verschilt de impact al naargelang de maatregel betrekking heeft op toekomstige pensioenrechten, dan wel in het verleden opgebouwde rechten. We verduidelijken dit laatste met een voorbeeld:

- Een maatregel verandert de regels inzake gelijkstelling voor alle pensioenopbouw die plaatsvindt *vanaf 2019*. Deze maatregel zal nauwelijks effect hebben in 2019. De verandering zal immers enkel een impact hebben op de pensioenrechten opgebouwd in 2019 voor individuen die later dat jaar pensioneren.
- Een andere maatregel verandert de regels inzake gelijkstelling voor alle pensioenopbouw *uit het verleden* van individuen die pensioneren in 2019. Deze maatregel zal een belangrijkere impact hebben dan de vorige op de pensioenen van individuen die in 2019 pensioneren. Immers, deze maatregel impacteert alle reeds opgebouwde pensioenrechten van individuen die in 2019 pensioneren en niet enkel de rechten die in 2019 werden opgebouwd. Ook de effecten van deze maatregel kunnen echter weinig zichtbaar blijven in de standaardoutput aangezien deze output betrekking heeft op alle gepensioneerden en niet enkel op de instroom.

Sommige pensioenbedragen kunnen gesimuleerd worden door gebruik te maken van de loopbaangegevens die aan de basis liggen van de pensioenopbouw. De simulatie van deze bedragen gebeurt voor de rustpensioenen van werknemers op basis van zeer gedetailleerde loopbaangegevens. De loopbaangegevens voor de rustpensioenen van zelfstandigen en ambtenaren hebben een meer rudimentair karakter. Voor wat de overlevingspensioenen betreft, beschikken we niet over de loopbaangegevens die vereist zijn om het recht te simuleren. Deze databeperkingen hebben een invloed op de simulatiemogelijkheden van het model:

- Behoudens een aantal uitzonderingen, zijn voor werknemers de exacte loopbaangegevens gekend die worden gebruikt in de pensioenberekening (i.e. de gegevens die worden beheerd door Sigedis). We kennen het aantal gewerkte en gelijkgestelde dagen, we kunnen deze plaatsen in het kalenderjaar waarin ze zijn gesitueerd en kennen ook het loon dat gekoppeld is aan de gewerkte dagen. Het model past de wetgeving op een erg gedetailleerde manier toe en volgt in grote mate ook de administratieve praktijk die wordt gevolgd in de pensioenberekening. Hierdoor kunnen beleidsmaatregelen die betrekking hebben op de rustpensioenen van werknemers (rekening houdend met de gemaakte keuzes) veelal gesimuleerd worden. We geven een aantal voorbeelden van te simuleren maatregelen:
 - De aanpassing van de hoogte van het minimumrecht per loopbaanjaar of het minimumpensioen voor werknemers;
 - De aanpassing van de toegangsvoorwaarden tot het minimumrecht per loopbaanjaar of het minimumpensioen voor werknemers;
 - De aanpassing van het alleenstaanden- of gezinstarief;
 - De aanpassing van de referentielonen (bv. de lonen van de laatste 10 jaar in plaats van de lonen van de volledige loopbaan).
- Voor zelfstandigen en ambtenaren kennen we niet alle gegevens die aan de basis liggen van de pensioenberekening (bv. de periodes van zelfstandige activiteit voor 1997 of de voorbije lonen van ambtenaren zijn niet gekend). Hierdoor moeten we de loopbanen vervolledigen op basis van allerhande hypothesen en de wetgeving op een minder gedetailleerde manier toepassen dan bij

werknemers. De simulatiemogelijkheden van het model zijn op dit punt dus beperkter dan voor wat betreft de werknemerspensioenen. We geven een aantal voorbeelden van te simuleren maatregelen:

- De aanpassing van het minimumpensioen voor zelfstandigen;
- De aanpassing van de toegangsvoorwaarden voor het minimumpensioen van zelfstandigen;
- Het afschaffen van de potentiële vermindering van het minimumpensioen zelfstandige bij een cumulatie met een pensioen uit het werknemersstelsel;
- Een aanpassing van het absoluut maximum in het ambtenarenstelsel.

Een aantal beleidsmaatregelen kunnen dus ook voor zelfstandigen en ambtenaren worden gesimuleerd. Ten gevolge de vermelde databeperkingen kunnen de meeste maatregelen bij deze beroepsgroepen echter niet worden gesimuleerd.

Of maatregelen die stelseloverschrijdend zijn gesimuleerd kunnen worden is afhankelijk van de complexiteit van de maatregel. Ter illustratie: een basispensioen, dat wordt aangevuld met een bijkomend pensioen in functie van de gepresteerde arbeid, kan gesimuleerd worden indien dit bijkomend pensioen enkel afhankelijk is van de duur van de arbeidsprestatie. Ook voor zelfstandigen en ambtenaren is er immers betrouwbare informatie over de totale duur van de loopbaan beschikbaar. Als deze bijkomende pensioencomponent daarentegen ook rekening houdt met het verdiende loon of de verdiende beroepsinkomsten, dan kan de maatregel niet worden gesimuleerd omdat informatie over de lonen van ambtenaren en de beroepsinkomsten van zelfstandigen niet voor de volledige loopbaan beschikbaar is.

Zoals blijkt uit het voorgaande, is het wegens een gebrek aan informatie niet altijd mogelijk om de oude en nieuwe regels inzake pensioenberekening toe te passen. REPLICA maakt daarom niet alleen gebruik van gesimuleerde maar ook van geobserveerde pensioenbedragen. Deze geobserveerde bedragen zijn afkomstig uit het Pensioenkadaster.³¹ Op basis van deze bron kennen we voor ieder individu de uitgekeerde rust- en of overlevingspensioenen in het werknemersstelsel, het stelsel van de zelfstandige en het ambtenarenstelsel. Ook de hoogte van het echtscheidingspensioen is veelal gekend. Voor die individuen waarvoor het pensioen niet herberekend kan worden, kunnen deze geobserveerde bedragen in bepaalde omstandigheden wel ingezet worden om simulaties te verrichten.

8.2.2. Uitkeringen ten laste van de RVA

Vijf types uitkeringen, die ten laste zijn van de RVA, worden met het model gesimuleerd, met name:

- de uitkeringen volledige werkloosheid;
- de inschakelingsuitkeringen;
- de inkomensgarantiewetuitkeringen;
- de uitkeringen binnen het stelsel van werkloosheid met bedrijfstoelag;
- de uitkeringen tijdelijke werkloosheid.

³¹ Zie KSZ (2018) voor meer uitleg met betrekking tot deze gegevensbron.

Andere uitkeringen zoals de uitkeringen in geval van tijdskrediet en loopbaanonderbreking of activeringsuitkeringen op basis van een overeenkomst met een Plaatselijk WerkgelegenheidsAgentschap (PWA) of uitkeringen die onder een Activaplan vallen, worden niet gesimuleerd.

Ieder individu wordt op basis van de beschikbare administratieve uitbetalingsgegevens ingedeeld bij elk type uitkering dat we beschouwen, proportioneel aan de tijd die dat individu in elk stelsel gerechtigd is. Voor deze indeling wordt een beroep gedaan op de geobserveerde uitbetalingscodes en het aantal vergoede dagen. De uitbetalingscode met het hoogst aantal vergoede dagen bepaalt verder onder welk type uitkering de gerechtigde geklasseerd wordt.

Voor de niet gesimuleerde uitkeringen maken we gebruik van geobserveerde uitgaven op jaarbasis. Voor ieder van de vijf gesimuleerde uitkeringen worden de regels voor de berekening van deze uitkering toegepast op de beschikbare gegevens. Aangezien deze regels verschillen van uitkering tot uitkering, bespreken we in wat volgt voor ieder van deze vijf uitkeringen welke regels we precies toepassen in het model. We focussen hierbij enkel op de regels die de hoogte van de uitkering bepalen en niet op de toegangsvoorwaarden tot het recht. Deze laatste voorwaarden worden immers verondersteld om voldaan te zijn. Ieder individu wordt immers ingedeeld bij een of meerdere types uitkering op basis van geobserveerde uitbetalingsgegevens.

Op de uitkering volledige werkloosheid (UVW) kan men terugvallen indien men wegens omstandigheden, onafhankelijk van de eigen wil, werkloos wordt en indien aan bepaalde bijkomende verzekeringsvoorwaarden voldaan is. De uitkering zelf varieert in functie van drie belangrijke elementen, met name: de gezinslast van de werkloze, het beroepsverleden en het laatst verdiende loon, voorafgaand aan de intrede in dit werkloosheidsstatuut. Voor het gezinslaststatuut wordt het onderscheid gemaakt tussen alleenstaanden, samenwonenden met gezinslast en samenwonenden zonder gezinslast. Dit statuut wordt binnen het model toegekend op basis van de geobserveerde gezinssamenstelling en rekening houdend met beroeps- en vervangingsinkomsten van de verschillende gezinsleden. Het beroepsverleden en het laatst verdiende loon worden ingevuld op basis van de historische arbeidsmarktinformatie.

De inschakelingsuitkering kan onder bepaalde voorwaarden toegekend worden aan individuen die niet of onvoldoende gewerkt hebben om te kunnen terugvallen op een UVW-uitkering. De inschakelingsuitkering is een forfaitair bedrag dat varieert in functie van de leeftijd en de gezinstoestand van de gerechtigde. De manier waarop de gezinstoestand wordt ingevuld, is analoog aan de regels die worden toegepast in het geval van de UVW-uitkering.

De inkomensgarantieuitkering (IGU) vormt een supplement bovenop het netto loon in geval van activering van de werkloze. Het supplement varieert in functie van het gepresteerd aantal uren werk en de gezinstoestand van de gerechtigde. Voor de berekening van deze uitkering wordt de referte-uitkering berekend, de uurtoeslag en het netto loon. De referte-uitkering wordt berekend als de uitkering waarop de gerechtigde recht zou hebben mocht hij onder het UVW-statuut vallen. Bij de bepaling van de uurtoeslag houden we rekening met het gepresteerd aantal uren werk dat we observeren, en de gezinstoestand van de gerechtigde. Om het netto loon te berekenen wordt eerst het bruto maandloon bepaald, rekening houdend met het gepresteerd aantal uren en het geobserveerd

bruto uurloon. Het bruto maandloon wordt vervolgens verminderd, rekening houdend met de verschuldigde persoonlijke bijdragen en de inhoudingen inzake bedrijfsvoorheffing. De IGU wordt finaal berekend als de referte-uitkering verhoogd met de uurtoeslag en verminderd met het netto loon, maar rekening houdend met de eventuele begrenzing die moet worden toegepast. De uitkering mag immers niet groter zijn dan het verschil tussen het theoretische voltijdse netto loon en het deeltijdse netto loon.

Gerechtigden die onder het stelsel van werkloosheid met bedrijfstoelage (SWT) vallen hebben recht op een werkloosheidsuitkering die aangevuld wordt met een vergoeding vanwege de vroegere werkgever. De werkloosheidsuitkering wordt berekend als een vast percentage dat wordt toegepast op het begrensde laatst verdiende loon. Dit percentage varieert niet met de gezinstoestand van de gerechtigde en de duur van de werkloosheid. De toelage van de werkgever bedraagt minimaal de helft van het verschil tussen het netto referteloan en de werkloosheidsuitkering. In onze simulaties passen we dit minimum toe. Het netto referteloan wordt berekend op basis van het laatstverdiende begrensde bruto loon en door rekening te houden met de verschuldigde persoonlijke bijdragen en de inhoudingen inzake bedrijfsvoorheffing die worden toegepast op dit bedrag.

Een vergoeding inzake tijdelijke werkloosheid kan toegekend worden aan werknemers wiens arbeidsovereenkomst wegens externe omstandigheden (slecht weer, technische stoornis etc.) tijdelijk (geheel of gedeeltelijk) geschorst is. De uitkering wordt berekend als een vast percentage dat wordt toegepast op het begrensde laatst verdiende loon of in bepaalde omstandigheden op een voltijds equivalent van dit loon. Het percentage dat wordt toegepast varieert niet met de gezinstoestand van de gerechtigde of de duur van de werkloosheid.

8.2.3. Uitkeringen ziekte- en invaliditeit, beroepsziekten en arbeidsongevallen

In EXPEDITION wordt voor elke gerechtigde op een uitkering van de ziekte-en invaliditeitsverzekering (ZIV) aan de hand van rekenregels bepaald welk uitkeringsbedrag hij/zij ontvangt. De ZIV-uitkeringen omvatten de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen en de uitkeringen voor verlof bij zwangerschap, geboorte of adoptie. De uitkeringen, renten en vergoedingen van de arbeidsongevallen- en de beroepsziekteverzekering zijn ook opgenomen in het model maar worden niet berekend op basis van rekenregels. Voor deze inkomensbronnen gebruiken we de geobserveerde bedragen uit het basisbestand.

Het model onderscheidt binnen het algemeen stelsel (werknemers, werklozen) vier types ZIV-uitkeringen:

- primaire arbeidsongeschiktheid (gedurende maximum één jaar);
- invaliditeit (vanaf het tweede jaar arbeidsongeschiktheid), met inbegrip van de inhaalpremie;
- moederschapsrust, borstvoedingspauzes en in vaderschapsverlof omgezet moederschapsverlof bij overlijden;
- vaderschaps- en adoptieverlof.

Binnen het stelsel voor zelfstandigen laten de beschikbare gegevens slechts toe om twee types uitkeringen te onderscheiden:

- primaire arbeidsongeschiktheid, moederschapsrust of adoptie, zonder verdere differentiatie;
- invaliditeit, met inbegrip van de inhaalpremie.

Ambtenaren kennen een eigen systeem, dat in EXPEDITION buiten beschouwing blijft.

Of een individu een bepaald type ZIV-uitkering ontvangt, wordt niet gemodelleerd. EXPEDITION gebruikt hiervoor de in het basisbestand geobserveerde gegevens. Op basis van de regels voor de berekening van de uitkeringen simuleert het model voor elke uitkeringsgerechtigde het uitkeringsbedrag. De uitkeringen primaire arbeidsongeschiktheid en invaliditeit worden voor werknemers berekend als een percentage van het laatstverdiende loon, begrensd door minima (vanaf de zevende maand arbeidsongeschiktheid) en maxima. De percentages, minima en maxima variëren naargelang de duur van de arbeidsongeschiktheid, het al of niet regelmatig werknemer zijn en de gezinssituatie. Voor werklozen is de uitkering tijdens de eerste zes maanden gelijk aan de werkloosheidsuitkering, behalve indien deze hoger is dan het bedrag bij toepassing van de regels voor het bepalen van de arbeidsongeschiktheidsuitkering. De uitkeringen wegens moederschap, vaderschap en adoptie worden voor werknemers eveneens berekend als een percentage van het bruto loon, met in bepaalde gevallen de toepassing van een loongrens. De ZIV-uitkeringen voor zelfstandigen zijn forfaitaire bedragen, variërend naar gezinssituatie en het al of niet stopzetten van de onderneming.

De berekeningen van de gesimuleerde bedragen in EXPEDITION steunen op geobserveerde gegevens over de arbeidsmarktstatus van het individu voorafgaand aan de arbeidsongeschiktheid (arbeider, bediende, werkloze), de duur van de arbeidsongeschiktheid, het laatst verdiende loon/bedrag van de werkloosheidsuitkering voor overstap van werkloosheid naar arbeidsongeschiktheid, het jaar van het laatst verdiende loon en de gezinssituatie tijdens de periode van arbeidsongeschiktheid (met gezinslast, alleenstaande of samenwonende). Bij de berekening van de gesimuleerde bedragen van de invaliditeitsuitkeringen wordt bovendien rekening gehouden met de index- en welvaartsaanpassingen van de uitkeringen sedert het begin van de invaliditeit.

Een individu kan tijdens een kalenderjaar verschillende episodes van arbeidsongeschiktheid doormaken en verlof bij zwangerschap, geboorte of adoptie nemen. Wegens het ontbreken in het basisbestand van gegevens over het soort dagen en het afronden van het aantal vergoede dagen, kan het model het aantal vergoede dagen tijdens de eerste en tweede periode (vanaf de zevende maand) primaire arbeidsongeschiktheid en tijdens het zwangerschaps-, geboorte- of adoptieverlof enkel bij benadering berekenen. Binnen het stelsel van zelfstandigen kan het model geen onderscheid maken tussen dagen primaire arbeidsongeschiktheid en dagen moederschapsrust of adoptieverlof. De gegevens van het basisbestand laten evenmin toe om ondubbelzinnig vast te stellen of aan de voorwaarden van regelmatig werknemer is voldaan en of er sprake is van stopzetting van de onderneming. In het model veronderstellen we dat aan de voorwaarden voor regelmatig werknemer altijd is voldaan en dat er geen gevallen zijn met stopzetting van de onderneming.

Beleidsmaatregelen waarvan de impact met het model kan worden gesimuleerd, zijn bijvoorbeeld: aanpassingen van de gehanteerde percentages en grensbedragen van het laatstverdiende loon,

aanpassingen van de minima en de forfaitaire bedragen, hervormingen in de differentiatie van het uitkeringsbedrag naar gezinssituatie of naar duur van de arbeidsongeschiktheid.

8.2.4. Personenbelastingen, persoonlijke sociale zekerheidsbijdragen en inhoudingen op uitkeringen

In EXPEDITION worden de bijdrageregels inzake persoonlijke bijdragen door werknemers, ambtenaren en zelfstandigen afzonderlijk gemodelleerd. Daarnaast wordt ook rekening gehouden met de inhoudingsregels die worden toegepast op pensioenen en ziekte- en invaliditeitsuitkeringen.

Op basis van het inkomen als werknemer wordt eerst de basisbijdrage (13,07 %), alsook de eventuele bijdrage op het enkel en dubbel vakantiegeld geraamd. Daarnaast bepalen we de hoogte van de eventueel ontvangen sociale werkbonus. Het maandbedrag van de te betalen sociale zekerheidsbijdragen door de ambtenaar bestaat uit de som van een basisbijdrage (11,05 %) en een bijdrage op het dubbel vakantiegeld. Voor zelfstandigen houden we, voor de bepaling van de maandelijkse sociale zekerheidsbijdrage, rekening met het statuut van de zelfstandige (o.a. zelfstandige in hoofdberoep, meewerkende echtgenoot met mini- of maxistatuut, zelfstandige in bijberoep, etc.), alsook met de duurtijd van activiteit als zelfstandige (1ste jaar, 2de jaar, 3de jaar of meer dan 3 jaar).

Op bruto pensioenen en uitkeringen inzake ziekte en invaliditeit worden de relevante inhoudingsregels toegepast. In het geval van pensioenen impliceert dit dat zowel de solidariteitsbijdrage als de ZIV-bijdrage berekend worden. Voor deze berekening wordt daarbij een onderscheid gemaakt tussen pensioenen aan het tarief van een alleenstaande en pensioenen aan gezinstarief.

De regels die in EXPEDITION worden toegepast inzake personenbelasting zijn deze die worden toegepast bij de jaarlijkse eindafrekening van de personenbelasting. Eventuele voorafnames via de maandelijkse bedrijfsvoorheffing worden dus niet gemodelleerd. De regels die worden toegepast zijn slechts een subset van de regels die opgenomen zijn in volledige wetgeving inzake personenbelasting. Binnen het model beschikken we immers enkel over een aantal bruto inkomenscomponenten, hetzij geobserveerd, hetzij gesimuleerd en de samenstelling van het gezin. Over andere elementen die relevant kunnen zijn voor de berekening van de personenbelasting, zoals aftrekbare bestedingen of uitgaven die resulteren in een belastingkrediet, beschikken we niet.

Het berekeningsproces dat in het model wordt toegepast, kan ingedeeld worden in vijf stappen:

1. de bepaling van het gezamenlijk belastbaar inkomen (GBI);
2. de berekening van de federale personenbelasting;
3. de berekening van de gewestelijke personenbelasting;
4. de berekening van de belastingkredieten;
5. de berekening van de gemeentelijke opcentiemen en het totaalbedrag van te betalen personenbelasting.

De startbasis voor het bepalen van het GBI is het bruto belastbaar inkomen (bruto inkomen min sociale zekerheidsbijdragen). De bruto inkomens die binnen EXPEDITION werden opgenomen zijn: inkomens

uit arbeid (als werknemer, zelfstandige of ambtenaar), bruto uitkeringen ten laste van de RVA, ziekte- en invaliditeitsuitkeringen, uitkeringen arbeidsongeval of beroepsziekte, uitkeringen voor ouderschapsverlof, rustpensioenen en overlevingspensioenen en de inkomensgarantie uitkeringen voor ouderen (IGO). Na het berekenen van de sociale zekerheidsbijdragen op deze verschillende inkomensbronnen, wordt binnen het eerste deel van de module personenbelasting verondersteld dat beroepskosten steeds op een forfaitaire wijze worden aangegeven, dit bij afwezigheid van informatie over de werkelijk aangegeven beroepskosten. Vervolgens verrekenen we eventuele bedragen naar de meewerkende echtgenoot, het huwelijksquotiënt en de compensatie van verliezen tussen echtgenoten om tot het finale gezamenlijke belastbaar inkomen te komen.

In een tweede deel wordt de federale personenbelasting berekend. Op het gezamenlijke belastbaar inkomen wordt de progressieve belastingschaal toegepast. Op basis van dit inkomen en de relevante karakteristieken van het fiscaal gezin wordt ook de hoogte van de belastingvrije som bepaald. Nadien wordt bij de bepaling van de belastingvermindering voor vervangingsinkomens rekening gehouden met de horizontale en verticale beperking, alsook met de fractie van het vervangingsinkomen in de totale belastbare basis.³² We beschikken binnen het bestand enkel over een aggregaat van alle afzonderlijk belastbare inkomenscomponenten en dus niet over de deelcomponenten waarop afzonderlijke tarieven van toepassing zijn. Bij simulaties, die het GBI wijzigen, blijft deze component afzonderlijk belastbaar inkomen onveranderd. Op deze inkomenscomponent wordt voor de verdere verwerking telkens één geaggregeerd belastingtarief toegepast. De som van de belastingen berekend op basis van de gezamenlijke en afzonderlijk belastbare inkomens wordt voor verdere verwerking geïnterpreteerd als de belasting Staat. Deze belasting Staat wordt verdeeld in een aandeel voor de Federale Staat en de gewesten op basis van de autonomiefactor 24,957 %. Het aandeel van de Federale Staat wordt de “gereduceerde belasting Staat genoemd”. Deze component vormt de berekeningsbasis van de gewestelijke opcentiemen.

De gewestelijke opcentiemen worden berekend in het derde deel van de berekeningsmodule. Deel vier berekent de hoogte van de belastingkredieten. In concreto gaat het hier om het belastingkrediet op lage activiteitsinkomsten van zowel zelfstandigen, meewerkende echtgenoten als ambtenaren. Daarnaast wordt het belastingkrediet voor werknemers met lage lonen (fiscale werkbonus) en het belastingkrediet voor kinderen ten laste bepaald. In een laatste deel worden de gemeentelijke opcentiemen berekend. Vermits we enkel het gewest observeren waar het gezin woont, passen we per gewest slechts één percentage toe. Dit percentage wordt berekend op basis van het gewogen gemiddelde van alle gemeentes in dat gewest. De wegingsfactor is het totale netto belastbaar inkomen van de inwoners in iedere gemeente. Het totaalbedrag van de te betalen personenbelasting wordt tot slot berekend als de som van de belasting Staat en alle aanvullende belastingen en rekening houdend met eventuele verminderingen als gevolg van mogelijke belastingkredieten.

In een aparte module wordt nadien de hoogte van de bijzondere bijdrage sociale zekerheid gesimuleerd. Dit is een jaarlijkse bijdrage die betaald dient te worden op het inkomen van werknemers op basis van de hoogte van het belastbaar inkomen.

³² Zie het Fiscaal Memento (2017) p. 78 voor meer uitleg met betrekking tot de horizontale en verticale beperking.

De module personenbelasting in EXPEDITION kan dus ingezet worden om een bruto-netto traject te berekenen voor enerzijds wijzigingen aan de berekening van inkomenscomponenten die binnen EXPEDITION gekend zijn en anderzijds om het effect te kunnen inschatten van wijzigingen binnen het domein personenbelasting zelf, dit logischerwijze beperkt tot die onderdelen van de regelgeving personenbelasting die effectief gemodelleerd zijn.

Zoals het voorgaande duidelijk maakt, worden deze simulaties inzake personenbelastingen als gevolg van ontbrekende gegevens uitgevoerd onder een aantal beperkingen. In het bijzonder voor wat de budgettaire impact van bepaalde maatregelen betreft, worden controles uitgevoerd over het belang van deze beperkingen. Deze controles worden uitgevoerd op basis van het SIRE (Simulations des Impôts sur les Revenus)-model, ontwikkeld door de FOD Financiën. Dit model gebruikt de gedetailleerde belastingaangiftes van een representatieve steekproef van de Belgische bevolking. Per aangifte worden voor deze toepassing een ruime set van variabelen opgevraagd uit de zogenaamde IPCAL-databank, daar waar het bestand dat we gebruiken binnen het EXPEDITION-model slechts een selectie van deze variabelen bevat. Het is momenteel wel enkel mogelijk om simulaties met SIRE uit te voeren via aanpassing van de parameters die reeds voorzien zijn in het model. Het SIRE-model waarover we beschikken is dat van aanslagjaar 2015, inkomsten 2014 en bevat informatie van 44 732 fiscale huishoudens.

8.2.5. Sociale bijstandsuitkeringen

De sociale bijstandsuitkeringen die met EXPEDITION gesimuleerd worden, zijn:

- het leefloon (LL);
- de inkomensgarantie voor ouderen (IGO);
- de inkomensvervangende tegemoetkoming (IVT);
- de integratietegemoetkoming (IT);
- de tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden (THAB).

Andere bijstandsuitkeringen zoals het gewaarborgd inkomen voor bejaarden (GIB) of uitdovende uitkeringen voor personen met een handicap worden niet gemodelleerd.

a. Leefloon

De simulatie van het leefloon in EXPEDITION start met het bepalen van de potentieel rechthebbenden op een leefloon. We baseren ons hiervoor op de exogene variabele ‘aantal maanden rechthebbende op een leefloon in het jaar’ en simuleren dus, in principe, enkel een leefloon voor individuen die gedurende minstens één maand een leefloon ontvingen.

Het leefloon hangt af van de gezinscategorie van de potentieel rechthebbenden. Na de bepaling van deze categorie wordt een middelentoets uitgevoerd om na te gaan of het individu effectief recht heeft op een leefloon, en zo ja, hoeveel dit leefloon maandelijks bedraagt. Bij het uitvoeren van deze middelentoets houden we rekening met inkomsten uit arbeid en eventuele vervangingsinkomsten. Andere elementen zoals inkomen uit roerend of onroerend vermogen observeren we niet in de

databank waarover we beschikken. Bijgevolg worden deze elementen niet afgetrokken van het eventueel toegewezen LL-bedrag. We beschikken ook niet over een indicator die aangeeft of de socioprofessionele integratievrijstelling al dan niet wordt opgenomen. Met deze tussenkomst wordt dan ook geen rekening gehouden bij de berekening van het LL-bedrag.

De gezinscategorie van de begunstigde wordt bepaald op basis van de geobserveerde administratieve gezinssamenstelling. Alle gerechtigden die niet als alleenstaande geklasseerd worden, worden ingedeeld als samenwonenden, al dan niet met gezinslast. Bij de bepaling van de hoogte van het leefloon voor samenwonenden wordt rekening gehouden met de geobserveerde bestaansmiddelen van de partner en van ascendenten en descendenten in de 1ste graad. Om te bepalen of de leefloongerechtigde een samenwonende met of zonder gezinslast is, baseren we ons op de geobserveerde inkomsten, en de regels die bepalen in welke mate deze inkomsten dienen aangerekend te worden. Vervolgens berekenen we het LL-bedrag dat aan de gerechtigde en zijn eventuele partner kan toegekend worden. We merken tot slot op dat individuen die binnen de databank waarover we beschikken, worden aangeduid als gerechtigde op een equivalent leefloon, op dezelfde manier behandeld worden als leefloongerechtigden.

b. IGO

Ook voor de simulatie van de inkomensgarantie voor ouderen (IGO) wordt gestart met de bepaling van de potentieel rechthebbenden op deze uitkering. We baseren ons hiervoor op de exogene variabele die aangeeft of iemand gedurende het jaar minstens één maand IGO gerechtigd geweest is.

In een tweede stap bepalen we de gezinscategorie waartoe de potentieel rechthebbende op een IGO behoort. Individuen die alleen wonen of samenwonen met ten minste één kind ten laste en zonder partner worden als alleenstaande beschouwd. Alle andere potentieel rechthebbenden worden beschouwd als samenwonend.

Ten slotte wordt, op basis van een middelentoets, gekeken of er recht is op een IGO, en indien zo, op welk maandelijks bedrag. Ook nu kunnen we bij de middelentoets enkel rekening houden met informatie over hetzij inkomen uit arbeid, hetzij vervangingsinkomen. We beschikken niet over informatie betreffende onroerend en roerend inkomen en over inkomen uit afstand van onroerend goed. Bij de bepaling van de hoogte van het IGO-bedrag voor de samenwonende met partner houden we enkel rekening met de inkomsten van de partner en de regels die bepalen in welke mate deze inkomsten dienen aangerekend te worden. Met eventuele inkomsten van inwonende ascendenten (opklimmend in de eerste graad) wordt geen rekening gehouden in het model. Tot slot kan opgemerkt worden dat het IGO-bedrag binnen het model geïnterpreteerd wordt als een onderdeel van het gezamenlijk belastbaar inkomen en dus verwerkt wordt bij de bepaling van de personenbelastingen (zie sectie 8.2.4), dit in tegenstelling tot de andere bijstandsuitkeringen.

c. IVT, IT en THAB

Of individuen al dan niet in aanmerking komen voor een uitkering aan personen met een handicap wordt binnen het model steeds bepaald op basis van geobserveerde gegevens. Of iemand potentieel gerechtigd is op dit type uitkering is immers niet alleen leeftijdsgebonden maar vergt ook een medische

controle. Het resultaat van deze medische controle kan in de modellering enkel binnengebracht worden via exogene administratieve gegevens. Enkel indien een individu minstens één maand in het jaar recht had op een IVT, IT of THAB-uitkering wordt het individu beschouwd als een potentieel rechthebbende op deze uitkering.

In een tweede stap bepalen we op basis van de administratieve gegevens de gezinscategorie waartoe de potentieel rechthebbende behoort. Drie categorieën worden onderscheiden: alleenstaande, samenwonend met personen ten laste en samenwonend zonder personen ten laste. In functie van de gezinscategorie wordt het maximumbedrag van de uitkering bepaald. Dit maximumbedrag wordt gereduceerd in functie van de geobserveerde bestaansmiddelen. Bij het bepalen van de bestaansmiddelen wordt gekeken naar de eigen inkomsten uit arbeid, mogelijke andere eigen inkomsten (bv. IGO) en de inkomsten van de partner. We houden ook rekening met de gedeeltelijk vrijgestelde inkomenscomponenten zoals deze wettelijk zijn bepaald.

8.2.6. Gezinsbijslag

De gezinsbijslag bestaat uit verschillende premies en bijslagen: de geboorte- en adoptiepremie, de gewone kinderbijslag, de verhoogde wezenbijslag, de forfaitaire bijslag voor geplaatste kinderen (bij een particulier), de sociale bijslagen, de toeslag voor eenoudergezinnen, de bijkomende bijslag voor kinderen met een aandoening en de leeftijdsbijslagen. Met uitzondering van de adoptiepremie en de plaatsingsbijslag bepaalt de gezinsbijslagmodule voor elk rechtgevend kind welke bijslagen hij/zij ontvangt en hoeveel die bijslagen bedragen. Hierbij wordt rekening gehouden met de leeftijd en de (geboorte)rang van het kind in het gezin, of het kind een aandoening heeft, of het kind deel uitmaakt van een eenoudergezin, of het kind (half)wees is, het socio-professioneel statuut van de ouder(s) en hun beroeps- en vervangingsinkomsten. Sommige elementen worden rechtstreeks geïdentificeerd op basis van de gegevens uit het basisbestand, andere elementen worden afgeleid binnen het model. Zo wordt de rang van het kind afgeleid op basis van de leeftijd: het oudste kind in het gezin krijgt rang 1 toegewezen, het volgende kind rang 2 en de andere kinderen rang 3. Eenoudergezinnen worden in de module geïdentificeerd op basis van gegevens over de aan- of afwezigheid van een wettelijke of feitelijke partner, en als uit de gegevens bovendien blijkt dat de alleenstaande ouder weduwnaar is, wordt het recht geopend op de verhoogde wezenbijslag. Daarnaast worden in de module de gegevens over het socio-professioneel statuut en de inkomsten van de ouders gecombineerd om na te gaan wie recht heeft op een sociale bijslag. Er kan tot slot opgemerkt worden dat het bedrag van de bijkomende bijslag voor kinderen met een aandoening overeenstemt met het gemiddelde bedrag dat hen wordt toegekend en dus niet varieert volgens de ernst van de aandoening aangezien gegevens hierover momenteel ontbreken.

Ingevolge de Zesde staatshervorming werd de bevoegdheid over de gezinsbijslag op 1 juli 2014 overgeheveld naar de gemeenschappen en gewesten. In 2019 en 2020 vinden in de verschillende deelstaten ingrijpende hervormingen plaats van de gezinsbijslagstelsels. Deze hervormingen hebben als gevolg dat er in elk van die deelstaten twee parallelle bijslagstelsels ontstaan voor de kinderen geboren respectievelijk vóór en na de inwerkingtreding van de hervorming. Met het oog op de doorrekening van de verkiezingsprogramma's wordt in EXPEDITION voor alle regio's een uniforme ingangsdatum van deze hervormingen gebruikt. Concreet wordt verondersteld dat alle hervormingen

per regio in werking treden in het baselinejaar 2019 (dd. 1 januari 2019) en wordt gebruik gemaakt van de modaliteiten van de hervorming zoals die gekend zijn op het moment van de redactie van dit document. De nieuwe rekenregels, die voorzien zijn in ieder van de reeds goedgekeurde hervorming, worden in dit geval enkel toegepast op kinderen die geïdentificeerd worden als nieuwgeboren, i.e. de 0-jarigen. Voor de andere kinderen worden per regio de relevante overgangsregels toegepast.

8.3. Bijlage 3: Analyses op basis van typegevallen - financiële werkprikkels

8.3.1. Inleiding

In de hoofdtekst werd het technische platform EUROMOD aangewend om de impact van beleidsvoorstellen op de inkomensverdeling te bestuderen. Om deze verdelingsimpact te simuleren wordt gebruik gemaakt van een steekproef die representatief is voor de volledige bevolking. Bij simulaties worden de onderliggende karakteristieken van individuen en gezinnen constant verondersteld, zowel in het baseline- als in het hervormingsscenario.

Hetzelfde technische platform kan echter ook ingezet worden om de impact van een verandering in een individuele eigenschap te bestuderen. In wat volgt beschrijven we resultaten die gegenereerd worden bij de simulatie van dergelijke statusveranderingen. We maken voor deze analyses geen gebruik meer van een representatieve steekproef, maar van een bestand met zelfgekozen typegevallen. In deze analyse worden de socio-economische karakteristieken van ieder gezinslid dus zelf ingevuld. Het voordeel van deze typegevalaanpak is dat de resultaten eenvoudiger te interpreteren zijn dan wanneer gesimuleerd wordt met een representatieve steekproef, maar per definitie zijn de resultaten op basis van typegevallen niet representatief voor de impact op de bevolking in zijn geheel.

We gebruiken deze typegevalaanpak, in wat volgt, om te kijken naar de verandering in het nominaal beschikbaar inkomen bij een wijziging van het arbeidsmarktstatuut. We vergelijken hiervoor de vergoeding bij niet werken met het inkomen bij een voltijdse betrekking. Het verschil tussen beide gezinsinkomens geeft de financiële spanning tussen niet werken en voltijds werken weer. We verwijzen verder naar dit verschil als 'de financiële werkprikkel'. Door deze financiële werkprikkels te berekenen voor zowel het baseline- als het hervormingsscenario kunnen we in kaart brengen of, als gevolg van de voorgestelde hervorming, werken financieel al dan niet meer (of minder) lonend gemaakt wordt.

In sectie 8.3.2 gaan we dieper in op de typegevallen die we selecteren. De output die per typegeval geproduceerd wordt, illustreren we in sectie 8.3.3.

8.3.2. Selectie van typegezinnen

Zoals gezegd worden bij typegevalanalyses de socio-economische karakteristieken van de gezinsleden vrij gekozen. In deze sectie lichten we toe welke keuzes hier worden gemaakt. We onderscheiden in totaal drie elementen:

1. de samenstelling van het gezin;
2. het statuut bij niet werken;
3. het statuut bij voltijds werken.

a. De samenstelling van het gezin

Inzake samenstelling worden vier gezinstypes onderscheiden:

1. een alleenstaande persoon, 35 jaar oud en zonder kinderen;

2. een alleenstaande persoon, 35 jaar oud, met twee kinderen ten laste, 8 en 4 jaar oud;
3. een getrouwd koppel, 37 en 35 jaar oud, zonder kinderen;
4. een getrouwd koppel, 37 en 35 jaar oud, met twee kinderen ten laste, 8 en 4 jaar oud.

De specificiteiten inzake fiscaliteit en kinderbijslag vereisen verder dat we de simulaties opsplitsen naar regio.

b. Het statuut bij niet werken

Drie verschillende statuten worden onderscheiden:

1. Leefloongerechtigde;
2. 1 maand werkloos met een uitkering als volledig werkloze;
3. 18 maanden werkloos met een uitkering als volledig werkloze.

Bij het koppel (al dan niet met kinderen) veronderstellen we dat het statuut van slechts 1 partner wijzigt. De andere partner werkt halftijds (19 uur per week) aan een mediaan loon; dit statuut wordt vastgehouden voor en na de hervorming. De financiële werkprikkel geeft met andere woorden weer hoe het gezinsinkomen wijzigt wanneer 1 gezinslid de overstap maakt van niet werken naar werken.

De hoogte van de ontvangen uitkering als volledig werkloze hangt af van de vorige tewerkstelling. We veronderstellen dat de werkloze 10 jaar voltijds gewerkt heeft voordat hij werkloos werd. In de volgende sectie gaan we verder in op het loon dat hij toen verdiende.

c. Het statuut bij voltijds werken

Een voltijdse baan stemt overeen met 38 uren werk per week onder de vakantieregeling voor bedienden. We bekijken de resultaten voor drie loonniveaus: tewerkstelling aan een laag, een mediaan en een hoog loon. Het laag, mediaan en hoog loon komen respectievelijk overeen met een bruto maandbedrag van 1 600, 2 600 en 3 600 euro³³. De partner in het koppel die halftijds werkt aan een mediaan loon heeft een bruto maandinkomen van 1 300 euro. We veronderstellen verder dat het loon en het type tewerkstelling voorafgaand aan de periode van werkloosheid steeds overeenstemt met het loon en het type tewerkstelling na de periode van werkloosheid.

8.3.3. Voorbeeld output financiële werkprikkel DC2019

In tabel 17 tonen we de output op het beschikbaar inkomen bij niet werken, bij voltijds werken, alsook de financiële werkprikkel, voor 1 politieke partij en voor 1 fictieve hervorming. De hervorming die we simuleren is technisch zeer eenvoudig: we verlagen het laagste marginale belastingtarief in de

³³ Het lage loon van 1 600 euro ligt dicht bij het gewaarborgd gemiddeld minimum maandinkomen (GGMMI) van een 21 jarige of ouder. Vanaf 1 september 2018 is dit bedrag gelijk aan 1 594 euro op maandbasis. Het mediane loon van 2 600 euro ligt dicht bij het mediane loon voor een voltijdse werknemer dat we berekend hebben op basis van EXPEDITION. We komen hierbij uit op een bedrag van 2 649 euro op maandbasis. Het hoge loon van 3 600 euro ligt dicht bij het brutoloon van een voltijdse werknemer in het 80ste percentiel in EXPEDITION. We komen hierbij uit op een bedrag van 3 625 euro op maandbasis. We hebben ervoor gekozen om deze bedragen af te ronden naar respectievelijk 1 600, 2 600 en 3 600 euro. De gesimuleerde typegezinnen, alsook de hoogte van de bruto lonen bij voltijds werk sluiten nauw aan bij de OECD simulaties in de 'Taxing Wages' publicatie van 2018.

personenbelasting van 25 % naar 5 %. We tonen de resultaten voor 1 gezinstype, met name de alleenstaande persoon van 35 jaar oud zonder kinderen.

Tabel 17 Financiële werkprikkel door de voorgestelde maatregelen van partij X, voor een alleenstaande persoon van 35 jaar oud zonder kinderen. Regio Y. Inkomen in euro/maand.

Statuut niet werken	Statuut voltijds werken	Inkomen niet werken baseline	Inkomen niet werken hervorming	Inkomen voltijds werken baseline	Inkomen voltijds werken hervorming	Werkprikkel baseline	Werkprikkel hervorming
Leefloon	Laag loon	911	911	1559	1759	648	848
	Mediaan loon	911	911	1891	2128	981	1271
	Hoog loon	911	911	2364	2601	1453	1690
1 maand werkloos	Laag loon	1052	1052	1559	1759	506	706
	Mediaan loon	1507	1690	1891	2128	384	438
	Hoog loon	1534	1736	2364	2601	830	864
18 maanden werkloos	Laag loon	1052	1052	1559	1759	506	706
	Mediaan loon	1252	1252	1891	2128	639	876
	Hoog loon	1252	1252	2364	2601	1112	1349